

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PAUL VON MARTENS

HERDARNAS NATT

PAUL VON MARTENS
HERDARNAS
NATT

»Det måste finnas en gräns för hur dålig en präst får vara, tror jag. Den gränsen har jag överskridit.»

Så skrev kyrkoherde Henrik Nilsson till sin biskop och drog sig tillbaka till dess han fick se att han hade misstagit sig.

I **Herdarnas natt** berättar Paul von Martens om en präst som varken känner sina medmänniskor eller sig själv. Hans egna våldsamma känslor är en skrämmande överraskning. Och var finns den Gud som inte bara lever på människors läppar?

Författaren försöker genom att gå in i en enda människas mörker finna den punkt där livets och kärlekens mysterium är.

HERDARNAS NATT

HERDARNAS NATT

HERDARNAS NATT

x
h
j
s

S
M
S
a

I
v
v
s
v
I
f
v

...
...
...
...

PAUL von MARTENS
HERDARNAS NATT

SÖDERSTRÖM & C:o
FÖRLAGS AB

© Paul von Martens 1981

ISBN 951-52-0685-5

Östra Nylands Tryckeri Ab
LOVISA 1981

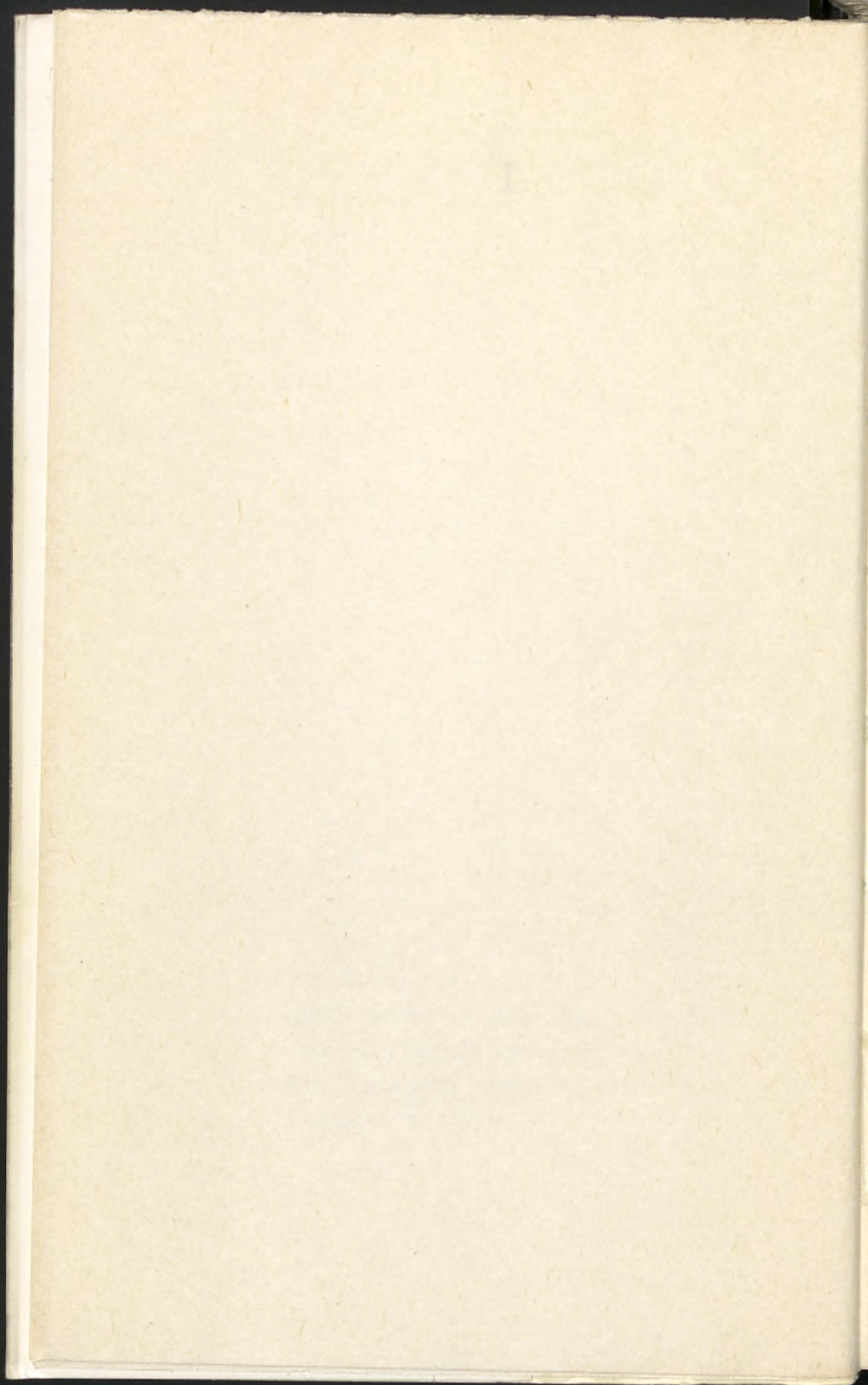
Mein Gott, wie kalt bin ich
Ach, lass mich doch erwarmen
In deiner Menschheit Schoss
Und deiner Gottheit Armen!

Silesius

Mein Gott, wie bist du da
und hast mich so erlöst
in dieser Welt und Zeit
und hast mich so erlöst
Gott, du bist da

I

Kort efter jul fick Henrik genomgå en förödmjukelse som var så vanlig att han inte längre borde ha lagt märke till den. Liknande erfarenheter hade ju redan hunnit prägla hans anletsdrag, hans hållning och hans sätt att tala. Det fanns därför någonting motsägelsefullt i hans till synes självklara sätt att bana sig väg genom den överfulla farstun där de som kom och gick trängde ihop sig för att bereda rum för kyrkoherden. Det sista hindret var en kvinna som stod böjd och stönande drog på sig sina stövlar. Röd i ansiktet rätade hon på sig och vek undan med en liten ansats till nigning.

Inne i salen satt en del bekanta karlar och pratade vid ett bord. Wilhelm som fyllde åttio år var inte bland dem. Deras koppar

och fat var redan tomma. Borta i hörnet trängdes en mängd kvinnor i en gammaldags soffgrupp. De smålog alla mot honom. De som stod vid kaffebordet gav plats för att han skulle ta för sig först, bulle och småbröd, tigerkaka och fyllkaka.

Han balanserade yrkesskickligt både kaffekopp och assiätt i samma hand och spanade efter en ledig plats vid herrbordet. Det fanns ingen. Om det hade funnits så skulle han inte ha fått gå dit. Två damer spärrade vägen för honom och lotsade honom till kvinnohörnet där man redan trängde ihop sig för att också han skulle kunna slå sig ner i soffan. Där fick han sitta nickande och lyssnande med kakfatet i knät. Där fick han veta att kaffet var gott och att Wilhelm hade dragit sig tillbaka på en helt liten stund för att det hade varit så mycket gäster under dagens lopp. Några gånger såg han bort mot de andra männen men de gjorde ingenting för att hjälpa honom. Besvärliga sysselsättningar som att tvätta golv och underhålla präster överlät de på sina kvinnor. Själva satt de och drog historier för varandra om Wilhelms livsfarliga mopedåkning på vintriga vägar.

— Och nu är han ute och tar sig en sup, tyckte han att någon sa.

Kvinnorna slöt upp tätare omkring honom som för att skydda hans öron. Bland nya gäster kom det en och annan karl som såg sig om i dörröppningen, nickade igenkännande och snabbt böjde av till de andra.

— Tror kyrkoherden på flygande tefat?

En av kvinnorna hade läst det som alla hade sett i tidningen, att sällsamma syner hade förekommit i trakterna av Australien och Nya Zeeland och att Jesus kanske var astronaut. Betlehemsstjärnan var hans blinkande rymdskepp.

— Kunde det vara så kyrkoherden?

— Nej, sa Henrik.

— Men förbönens kraft bör man väl ändå tro på, sa en annan.

— Jo, sa Henrik.

Några av männen hade redan rest sig och gått ut ur rummet. Grannen som var jordbrukare och hade många äppelträd satt ännu kvar. Kvinnornas samtal hade snabbt glidit vidare från förbönens makt till Wilhelm som var en så god människa. Han brukade inte gå i kyrkan men det var ju inte det som räknades.

Under sken av att vilja fylla på sitt kakfat reste sig Henrik och slog sig sedan, som av en händelse, ner på en av de stolar som nu var tomma vid karlfolkets bord. Samtalet stannade av. En ganska ung man var alldeles ny för honom. Bodde han här i socknen? Nej, det gjorde han inte. Han var kanske en avlägsen släkting? Jo, det var han. Från Bromarv. Grannen reste sig och lämnade rummet. Från Bromarv? Ja därifrån kom ju Wilhelm också ursprungligen. Någon stod vid dörren och gav tecken. Snart var det bara den unge mannen som satt kvar vid bordet. Efter att ha besvarat några fördröjande frågor reste sig också han och försvann. Henrik vågade inte se bort mot kvinnobordet där man kanske ännu väntade honom. Han satte sig tveksamt i rörelse, oviss om han kunde åka iväg utan att ha gratulerat Wilhelm.

Farstun var tom, men det gick livligt till i köket. Ett meningslöst och trivsamt sorl överröstades ibland av någon som påstod något alldeles bestämt. Henrik steg på. Tystnaden spred sig från honom ända till borters- ta hörnet. Folk stod med ölflaskor i händerna och några med ett litet glas. Någon ställde undan sin flaska. Ingen drack. Gran-

nen som stod med ryggen till vände sig långsamt om. Henrik bad om ursäkt, aktade sig för att trampa på någons tår och sökte sig fram till honom.

— Jag undrar hur det skall gå för äppelträden när det är så kallt?

Grannen hade hört i radio att man kunde skydda dem genom att måla dem vita med kalk. Så hade man gjort under vinterkriget. Samtalet drog ut ända till dess att han hade givit en noggrann beskrivning av hur var och en alldeles själv och utan hjälp av någon annan kunde skydda sina träd. Medan han pratade följde hans blick kamraterna som stilla och utan att väcka uppseende slank ut ur köket, somliga ut i kylan på trappan andra tillbaka in i salen. Då alla hade gått fick Henrik syn på Wilhelm. Han satt slött tillbakalutad på en stol vid köksbordet. Handen kramade en pappmugg som han inte hade för avsikt att släppa för att ta emot gratulationer.

— Diakonissan var ju redan här, sa han.

Några barn lekte bland kläderna ute i farstun. Henriks överrock låg med avsliten hängare på golvet som en alldeles vanlig mänskas vinterkappa. En liten pojke stötte

till honom när han böjde sig ner för att ta upp den. De smålog mot varandra ett kort litet ögonblick. Henrik klädde sig långsamt, knäppte alla knappar, tryckte pälsmössan över öronen och gick ut. Han sa något ord åt dem som stod ute i kylan och rökte utan att uppfatta vad de mumlade till svar. Bilen hade inte hunnit bli genomkall. Medan han skrapade rimfrost från vindrutan tänkte han bara på glaset. Det var ingenting att tänka på att han som präst aldrig hörde till. Att andra män levde i en annan värld. Det låg ett brev och väntade på honom på skrivbordet när han kom hem. Det var kanske det som hade försvagat hans motståndskraft i dag. Han hade låtit det ligga för att kanske göra någonting åt det efter åttioårsdagen. Om han kände det så. Solveig borde ju också besökas innan kvällen kom.

En prästgård borde inte vara tom och ödslig när man kom hem. Han stampade av sig litet snö och ryckte upp ytterdörren som han sällan brukade låsa. Det var inte mycket mening med att gå in då han lika gärna kunde fortsätta direkt till sjukhuset i staden. Men han skulle gärna se brevet först, kasta ännu en blick på den utmaning som morgon-

posten hade slängt in till honom.

Han gick genom hallen och den stora salen fram till sitt arbetsrum. Först där tog han av sig sin pälsmössa och sina handskar. Han lade handen på telefonen medan han läste.

Kyrkoherde Henrik Nilsson

Överbäck

»Vördade» kyrkoherde.

Jag lade märke till att det var många som skakade hand med er efter gudstjänsten och tackade. Det tänker jag inte göra. För mig var alltsammans en mycket stor besvikelse. Jag brukar inte gå i kyrkan. Jag gick på julafton helt enkelt för att jag kände mig ensam och för att jag sökte litet gammaldags stämning i en stenkyrka några mil från huvudstaden. Men ni förstörde gudstjänsten på många sätt. Ni och kören alltså.

Vad är det för mening med att låta kören ta hand om alla de vackra julsångerna för egen del? Vad är det överhuvudtaget för en kör som har mage att uppträda med Stilla natt, heliga natt som är så enkel att sjunga att min skolkör i tiden började med just den? Och vad var det som ni lät oss sjunga? Osjungbara melodier och underliga ordgirlander av en inhemsk skald vid namn Tegen-

gren. Jag blev så förbannad att jag slängde psalmboken i golvet. Några vände sig om och tittade på mig. De borde alla ha gjort som jag.

Och så skulle vi få höra om Josef och Maria och Jesus som jag trodde. Men det passade inte er. Ni läste helt andra saker där ni stod och gungade framme vid altaret med den stora boken framsträckt som en surfingbräda.

Nå, tänkte jag. Kanske han säger någonting uppe i predikstolen, men ert ansikte lovade inte mycket det kan jag säga. Det är ju fullkomligt uttryckslöst. Som en gummi-mask. En snäll och from gummimask. Och vad fick vi höra? Att detta var ett så underbart år att församlingen kunde slå två flugor i en smäll — exakt så uttryckte ni er inte — och fira både fjärde advent och julafton i samma gudstjänst. De andra i kyrkan visade ingenting. Jag tror att de inte alls var närvarande. De var ditsända av sina skogar och åkrar för att låta bygden bli representerad. De få som viskade med varandra var säkert nyinflyttade. Så slutade ni, utan att ha sagt någonting alls och kören tog vid. Med vad? Med O du saliga. Är det inte litet för tjockt bäste pastorn. Jag gick ut. Träng-

de mig ut och trampade på många tår.

Jag stannade en stund under kyrkogårdens väldiga träd bland de flämtande ljuslågorna på gravarna. Där stod jag och lugnade ner mig i kylan ända till dess jag såg er komma ut på trappan och ta emot folkets tacksägelser. Då beslöt jag mig för att också tacka er. På detta sätt. Sådär gick det alltså till när jag behagade söka Gud och ni råkade ställa er i vägen med hela er trötta slentrian.

God fortsättning.

Martin Back

Tel. 655210

Telefonnumret var oförlåtligt. Det var utmaningens spets. En hulling som skulle sitta fast om han inte ryckte ut den genast. Henrik knäppte upp överrocken och sträckte på sig innan han ringde. Denna gång kände han sig underligt nog helt befriad från att ens försöka ha en mjuk framtoning. Han hade bara en sak som han ville säga och det var att han inte tyckte om brevet. För mycket är för mycket. Medan telefonen gav sitt surrande anrop långt borta formulerade han sin första sats. Rakt på sak. Ingen svarade. Han gjorde ett nytt försök och hörde tonen gå fram sju gånger innan han lade ifrån sig luren med en

viss känsla av tomhet. Det gick inte att få kontakt här heller.

En församling är som en igenfrusen vik. Så långt ögat bär ser man ett mjukt snötäcke och frågan om det finns ett hav som svallar fritt kan inte besvaras. Inne i vikbotten finns små fläckar av öppet vatten kring någon pulserande aktivitet. Henrik hade en känsla av att isranden långsamt närmade sig honom. Några av dem som hade hållit vatten öppet tillsammans med honom hade vankat iväg. Solveig, som var ung, hade lyft och flugit. Nu låg hon stilla.

Nu ligger hon stilla, tänkte han medan han låste bildörren, och jag vet inte hur länge hon har varit sjuk.

Parkeringsplatsen framför det stora höga sjukhuset var öde och tom. Besökstiden var

över och ingen tog risken att för en längre stund lämna sin bil stående i kölden. Inne i vestibulen, på väg till hissen, drog den grå telefonen på väggen honom till sig. Han fick svar.

— Dethär är kyrkoherde Henrik Nilsson. Jag har fått ett brev av er. Jag råkar vara i stan på ett sjukbesök och jag undrar om jag kan träffa er.

Henrik kastade en blick på apparaten som hade låtit honom samtala med en röst som först lät trött och sluten, sedan levande och intresserad.

I hissen upp visste han att han kom tomhänt. Han hade ingen aning om hur andra präster brukade göra och han hade aldrig heller frågat, mest kanske för att inte behöva få höra en hänvisning till andra slags osynliga gåvor, långt värdefullare än blommor, choklad och böcker. Det gäller att inte bara styra sin egen tunga. Man får också ta ansvar för vad man kan locka andra att säga. Har man ingenting att ge, så har man inte. Hissen stannade. Vad gjorde han då där?

Det var tyst i korridoren och klädhängaren för besökare stod tom. Han gick fram till en öppen dörr, tittade in och bad henne som satt bakom ett litet bord om råd. Hon reste

sig faktiskt och kom själv och visade honom vägen till den sista dörren på höger hand i korridoren. Där lämnade hon honom med ett vänligt leende.

Det var mycket tyst i rummet. Solveig låg i halvsittande ställning. Antingen sov hon eller var hon försjunken i att betrakta de nya blommorna på andra sidan sängen. Han stängde dörren tyst och var medveten om att han borde ha försökt hålla kontakt, borde ha gett sig tid. Här fanns det så mycket tid. Så länge den fanns.

Hennes armar var mycket smala, så smala att de borde ha varit dolda i en varm tröja i stället för att ligga oskyddade på lakanet. Han tog av sig överrocken. Hon sov inte, men hon låg ändå bortvänd ända till dess att han slog sig ner på stolen vid hennes säng. Då vände hon sig om, blev glad, blev obehärskat glad över att se honom. Hon satte sig upp och bad om förlåtelse för att hon måste få krama honom och slog sina armar om honom. De drogs åt kring honom som ett järnband medan hon tryckte sin kind mot hans.

Henrik kände sig inte fri att svara med likadan värme.

— Så roligt att du kom. Var kommer du ifrån?

Han bara smålog. Han kom ju inte någonsifrån. Inte från någonting som var värt att berätta om.

— Jag kommer att dö, sa hon. Vet du det? Det gör inte så mycket men jag skulle ju hellre leva. Förstår. Hon skrattade.

— Jag måste akta mig. Jag får inte skratta. Det har de sagt. Jag har fått en ny kvinnlig läkare. Hon är alldeles ung och hon är helt olämplig. Det tar på hennes ära att hon inte vet vad jag har och nu vill hon inte att jag skall dö här på hennes avdelning så hon tänker skicka hem mig.

Solveig talade länge om sin sjukdom och allt vad den hade fört med sig under de senaste åren. Hon pendlade mellan undergivenhet och ilska. Döden kunde hon komma till rätta med. Läkaren kunde hon inte tåla.

— Förlåt mig, sa hon och lade sig ner tyst en stund.

Hon såg på honom och plötsligt började hennes ögon glittra och hon reste sig upp i sittande ställning igen.

— Men jag blir så förbannad, förstår du. Förbannad. Hon njöt av det nya ordet som om det hade varit en väldig slägga. Hon sma-

kade på det en gång till.

— Förbannad.

De kom nära varandra igen. En gång hade hon suttit vid hans fötter som en Maria. Hon hade insupit varje ord. Då hon gick vidare på sin väg hade han en känsla av att han inte hade haft tillräckligt mycket att ge. Att han hade blivit vägd på en våg.

— Känner du honom, frågade hon plötsligt.

— Vem?

— Jesus.

Det var en religiös närgångenhet som han aldrig själv skulle ha gjort sig skyldig till.

— Ja, svarade han eftersom hon frågade så oskyldigt. Så som man frågar efter en person som möjligen är en gemensam bekant.

— Har du sett honom, fortsatte hon.

— Ja, svarade han.

Hon lyste upp.

— Har du också? Måne vi menar lika? Med dina vanliga ögon?

— Jag tror att det var med mina vanliga ögon.

— Vet du att du har sett honom eller tror du det bara? Dethär är viktigt förstår du.

— Jag vet att jag har sett honom.

— Är du säker?

— Jag är säker.

— Bra, sade Solveig och smålog. Ser du när det gäller Gud så räcker det inte med att man tror. Man måste veta. Sedan när man vet, när ingenting kan skaka honom ur en, sedan kan man börja tro på honom.

— Kanske det är så.

— Nej, inte kanske. Jag vet att Herren finns och därför tror jag på honom. Hur skulle man kunna tro på någon som man inte ens är säker på om han finns?

Hon låg och såg på honom, fullbordade inte några ansatser att säga litet till eftersom allt var sagt för denna gång. Så småningom reste sig Henrik och höll hennes hand en stund. Den var så stark, konstigt nog.

— Du är stark, sa han.

— Jo, sa hon. Och det skall den där läkaren ännu få se. Hon borde få avsked.

— Det kanske hon borde få, men det finns ju olämpliga människor i alla yrken.

— Men är det bra Henrik? Är det bra till exempel för mig?

Snön virvlade emot Henrik som en vid spiral i strålkastarskenet. Han växlade ibland mellan hel- och halvljus och fann att helljus gick bra, såpass glesa var de vita fläckarna som kom strömmande emot honom och böjde av i en häftig båge brant upp just framför vindrutan.

Hur kom det sig att han så enkelt och klart hade sagt åt Solveig att han hade sett honom? Ett minne från tre år tillbaka. Inte ett gulnat blad eller ett grässtrå hade rubbats ur bilden. Han kunde tona fram den när han ville. Den höstplöjda svarta åkern tidigt om våren medan snön ännu skarpt markerade diken och enstaka plogfåror. Det var morgon och han såg ut genom torpets låga fönster mediterande över Herren som vägra-

de att låta sig kallas god. Ingen är god utom Gud allena. Och plötsligt hade Henrik sett honom stå bland alstammarna vid den stora stenen. Inte som man ser en mänska som rör sig vid åkerrenen. Inte så som man ser färger och grova kläder utan som man ser en person som man känner igen då morgonluften har gett plats för hans gestalt och hållning och omsluter hans hela närvaro sådan som han är.

Vägmorsningen i kyrkbyn var klart upplyst, grått vit. Inte en mänska syntes till då han vek av på den smalare väg som ledde upp mot backen där prästgården låg och tryckte i mörkret. En extraslinga var plogad ända fram till trappan. Där stod redan en bil.

Han släckte belysningen och snöfallet upphörde. När han steg ur bilen kunde han inte urskilja en enda flinga mot de upplysta hallfönstren, det var bara stelfrusen fukt som drev omkring som mikroskopiska kristaller. Bilen som nästan blockerade ingången hade inte stått där länge, det töade ännu på bakrutan.

Martin Back var inte som han hade tänkt. Om han hade tänkt något. Han såg två personer när han steg in i hallen. En man borta

vid de öppna salsdörrarna som vände sig om och kom honom till mötes avspänd och vilande i sig själv, utan ett småleende, men också utan att vara på sin vakt.

— Vi tog oss friheten, sade han med en sirlighet som lätt kunde läggas av.

Hon stod kvar ett ögonblick där hon hade sett sig om några steg in i den mörka prästgårdssalen. Sedan kom hon dröjande ut ännu kvar i sina tankar.

— Men jag bad er ju, sa Henrik och hängde upp sina kläder.

— Jag tog med mig min vän. Hon var hos mig när ni ringde.

Henrik fann att hon såg på honom, länge, hela vägen fram till henne.

— Jag gläder mig över att ni ville komma med.

— Jag heter Anna, sa hon.

— Skall vi gå in i mitt arbetsrum. Jag trivs bäst där. Han gick före dem genom den mörka salen och tände belysningen först inne hos sig.

Kristusbilden störde honom själv där den stod bländvit med sänkta händer och prydlig mittbena, det enda påträngande i ett rum som höga bokhyllor och mörkbetsade möbler gav en prägel av universitetsbibliotek.

Han gick fram och tände också skrivbordslampan. Ljuset ur den gröna glaskupan markerade hans plats. Tyngdpunkten i rummet.

— Perfekt, sade hans gäst. Strålände.

De slog sig ner i den slitna sittgruppen. Henrik reste sig och flyttade bort några böcker och tidningar från bordet och satte sig igen. Hans gästs ord gav inte lust till någon kommentar.

— Det är faktiskt första gången jag är i en prästs arbetsrum men jag har alltid vetat att det ser ut just såhär. Vilken värme måste det inte strömma ner från bokhyllorna till era predikningar?

Henrik iakttog mannen medan han talade. Det var ett märkvärdigt tungt ansikte med ett kort, mörkt, nyanlagt skägg. Det var hela tiden färdigt att gå tillbaka till sitt utgångsläge utan att någonsin göra det. Djupare än vemod och lättare än sorg.

— När vi nu sitter här och har det trevligt så kan jag väl upprepa det jag sade i brevet. Det var en skitpredikan ni höll om julafton. Det är säkert för att jag går så sällan som jag ville att den skulle handla om någonting. Har ni läst förresten att det är fel att vänta sig att predikan skulle säga någonting? Den är bara ett hummande stämningsljud. En

håller med sitt surr de andra samlade och tysta.

Henrik svarade inte. Det fanns ingen skärpa i den andres blick. Ögonen var bara mörka. Skärpan fanns i munnens vinkel. En lätt ironi som mera gladde sig över orden som blev sagda än över deras följder.

— Säg något. Det var ni som bad mig komma.

— Vill ni ha kaffe?

— Jo, tack. Jag heter Martin.

— Henrik.

De skakade hand.

— En sådan hand, sa Martin.

— Vad är det med den?

— Den har allt som ditt ansikte saknar.

Styrka.

— Jag sköter kaffet, sa Anna och reste sig.

— Du vet inte . . .

— Jag vet, sa hon. Det finns någon logik i alla kök.

— Inte i mitt, sa Henrik.

— Jodå, sa hon, och gick.

Martin såg lugn och avvaktande ut nu då de första utmaningarna var levererade. De trivdes med varandra båda två och ändå harklade sig Henrik innan han frågade.

— Vad är det för fel med mitt ansikte?

Han fick inget omedelbart svar. Tystnaden medan hans ansikte granskades av en ny mänska som på vägen aldrig uppfångade hans blick var mycket lång. Henrik harklade sig ännu en gång.

— Ditt ansikte är alldeles karaktärslöst, sa Martin.

— Vad är det?

— Det bär inte spår av någonting.

— Inte härjat som ditt menar du?

— Inte format av någonting, utom av utplåning.

De såg länge på varandra efter detta yttrande. Nu varseblev Henrik en blick i de ögon som tidigare hade varit utan samling, en blick som han var spetsad på som till granskning.

— Vet du av, sa Martin, att jag inte behöver dig som präst.

— Det kan jag tro, svarade Henrik.

— Det har ingenting med dig att göra, sa Martin. Det har inte alls med dig att göra. Du skall inte vara så egocentrisk. Det kvittar väl mig hurudan du är.

— Jag hoppas det.

— Jag behöver inte dig för jag har fått betala för allt i mitt liv. Jag har betalat allt vad

det kostar att vara just där jag nu är.

Han såg upp på Anna som kom in och ställde koppar på bordet.

— Jag hör att Martin är stor på sig, sa hon.

— Tycker du att jag är det, sa han.

— Jo, sa hon. För så värst bra har du det inte när du hela tiden betalar och betalar och aldrig blir färdig. Hon smålog mot honom och gick ut igen.

— Hon vill gärna att vi skulle gifta oss, sa Martin. Men jag tar det inte ett varv till.

Martin hade tagit upp ett nytt ämne utan att tydligen ändå vilja gå in på det. Han reste sig upp, sträckte litet på sig och gick fram till bokhyllan. Hans sätt att röra sig var tungt som om alla hans lemmar bara skulle följa med för att de måste. Rocken var opressad och ovårdad. Byxorna också. Håret var för långt i nacken och över öronen. Det var nånting han hade gett upp med sig själv. Han levde bara vidare. Om man nu kan se sådant på en mänskas rygg.

— Det finns femton såna här vita kristusar i ett bokhandelsfönster på Annegatan, sa han. Vet du det? I olika storlek.

Henrik svarade inte.

— Det är någonting som inte stämmer med att du har en sånhär i ditt rum.

Martin vände sig om mot honom.

— Det stämmer med den präst jag hörde i julkyrkan, men den kan inte stämma med dig.

Henrik bara såg på honom. Orden vägrade att forma sig. Det var en alltför oklar känsla av obehag som rörde på sig helt litet.

— Du tycker säkert att jag är aggressiv. Kommer hit och bråkar i ditt hem. Ge nu litet motstånd.

— Varför vill du ha motstånd?

— För att du är den första präst jag pratar med. Men ni svarar väl inte, och ni talar väl bara när vi inte kan svara.

— Vad är det du vill säga åt mig?

— Jag vill veta om det finns nån mänska i dig.

Henrik såg bort mot sitt skivbord. Där låg en tjock röd anteckningsbok, en dagbok. I den hade han med pennan själv sökt, själv försökt cirkla in och fånga något bland rörelserna på djupet. En fast kärna om det fanns någon.

— Man blir inte mänska om man inte vågar betala vad det kostar, sa Martin. Det kan ingen annan göra, men du lever ju på att för-

klara att det är någon annan som gör det. Det är därför ditt ansikte inte har något uttryck. Det är så förbannat undvikande och karaktärslöst.

Henrik såg ner på sin hand. Knöt den och lät naglarna pressa sig in i handflatan. Spände sina muskler och lät dem slappna av i en rytmisk rörelse som lät trycket inom honom långsamt vika undan. Han fortsatte med det tills han kände sig alldeles lugn.

— Jaha, sa han. Du sa att det var något fel på mitt ansikte. Vet du att jag med den här handen skulle kunna göra dig ganska intresserad av ditt eget ansikte i stället?

Martin tystnade. Han stod faktiskt alldeles tyst några sekunder för att riktigt fatta vad den andra hade sagt. Han gjorde någotslags ursäktande rörelse.

— Jag tänkte bara, sa han. Det kan väl inte skada dig heller att någon gång få höra ett ord.

Henrik var helt allvarlig. Helt oberörd av den andres osäkerhet.

— Och jag ville bara säga att om du säger ett enda ord till om mitt ansikte så är det det sista ord du säger i dethär huset.

Martin slog sig ner igen. Det blev tyst för

Henrik hade ingenting mera att säga. Anna kom in med kaffet, småleende över att hon hade lyckats hitta allt.

— Du har ju vansinnigt mycket plats i det här huset, sa hon. Vem är det som sköter om det åt dig?

— Det gör jag själv, svarade Henrik.

— Gör du? sa hon. Och det finns ingen som kommer och sköter litet om dig ibland?

— Om du är snäll och slår i kaffet så har jag fått vad jag behöver för en lång tid framåt, sa Henrik.

— Gärna, sa hon, och Martin sträckte fram sin kopp.

Det var värme hon hade med sig och den riktade sig också mot honom, kanske just mot honom, kände Henrik. En nyfiken kvinnlig värme som kom honom att vara en av dem.

— Du heter Anna, sa han för att styra bort från allt det som Martin och han hade talat om.

— Nej, sa hon. Mina vänner kallar mig så. Du skall säga så. Mitt riktiga namn är mycket hårdare.

— Men om jag vill använda ditt dopnamn.

— Nej, sa hon. Säg du Anna.

— Anna.

— Bra, men inte så försiktigt.

— Anna.

— Det var bättre. Det är orättvist att han har fått sitta och prata med dig hela tiden. Jag kanske också skulle ha haft nånting att tala med en präst om.

— Hon vill prata om mig, sa Martin. Det är jag som är hennes enda problem.

— Och så finns ju jag själv också, sa hon.

— Men medge att du ville prata om mig. Du tror ju att alla problem ligger hos mig.

— En del, sa hon.

— Och du har aldrig tänkt att nånting kanske också kan bero på dig?

Det blev tyst. Det fanns för mycket osagt mellan de två. Henrik undrade hur många gånger Martin hade kommit fram till just den här gränsen.

— Men säg vad det är hos mig, sa Anna, nu när vi har en annan som hör på och vi inte kan börja gräla.

Martin var tyst. Hans blick sökte fästpunkter på olika håll i rummet. Han vände sig till och med om och kastade en blick på kristusbilden innan han lät den stanna vid lampan på skrivbordet.

— Snygg lampkupa, sa han. Dendär

djupa gröna färgen är väldigt lugnande.

— Henrik, sa Anna. Hjälp litet.

— Nej.

Han skakade på huvudet.

— Varför inte? Du är ju präst.

— Nej, sa han en gång till. Inte för Martin, det har han sagt, och inte för dig och det säger jag själv. Med er två tänker jag inte göra nånting för att jag är präst.

Martin såg på honom.

— Det är bra, sa han.

Och han fortsatte.

— Hon vill ha mig att prata. Hon vill att jag skall säga ut i ord allt det som hon redan vet att jag är full av att någon gång vilja säga. Och hon vet ju vad det är. Hon är satan sjuk. Hon vill att den puckelryggiga skall klä av sig skjortan. Hon vill att mannen med träben skall dra upp byxbenet. Att den som mår illa skall spy på bordet framför henne.

Anna såg oavvänt på Martin. Hennes blick var stark och varm. Henrik var glad över att den inte var riktad mot honom.

— Anna, sa Martin, du vet att du själv har nånting att göra med att jag är som jag är. Men jag tänker inte göra mig hjälplös genom att börja tala.

— Martin, sa Anna. Hur kan jag veta vad det är så länge du inte säger det.

— Du vet nog. Henrik, en alldeles annan sak. Jag hade faktiskt tänkt be dig om hjälp. Be dig som präst alltså.

— Jag, säger nej, sa Henrik.

— Jo men det gäller inte alls mig. Det gäller hela Finlands folk. Du skall få hjälpa till med ett tv-program som jag håller på med.

— Gör du tv-program?

— Jo, det är bara det jag gör. Och nu håller jag på med en ganska intressant sak om den karismatiska väckelsen. Du vet dedär som sjunger och faller omkull.

— Det är väl inte riktigt så, sa Henrik.

— Nej, sa Martin. Men jag har en massa intressant filmmaterial från vårt eget land, från Danmark och England och jag är ingen teolog. Du skulle kunna kommentera. Säg vad det egentligen handlar om.

— Varför inte. Men vad väntar du dig?

— Din hederliga åsikt förstås, ingenting annat.

— Okay, då kommer jag.

Martin reste sig.

— Nu går vi Anna innan han ändrar sig. Anna samlade ihop kopparna på brickan

och tog den med sig. Hon var påfallande tyst. För hennes del var kvällen långtifrån slut. Henrik följde med henne ut i köket och hindrade henne från att börja skölja av.

— Jag skulle gärna tala litet med dig, sa hon. Jag kommer att ringa någon dag. Passar det dig?

— Ring du, sa Henrik. Vi kan ju tala i telefon eller träffas nånstans.

En morgon ringde Anna verkligen. Henrik stod vid salsfönstret där han hade blivit stående fångad av solen som strök fram på låg höjd och med stor hastighet. Den upplöste tallen vid porten i strålar och visade att den dunkla skogsväggen på andra sidan fälten bestod av enskilda gnistrande träd. Den tryckte mot hans ögon outhärdligt starkt. Då ringde hon.

På väg till telefonen beslöt han sig för att vem det än var ändå hinna med en skidtur innan han skulle iväg till jordfästningen.

— Hej, det är Anna, sa hon.

Hon hade hört att han skulle komma till stan på kvällen. Martin hade berättat att de skulle se på en del filmmaterial för tv-programmet. Kunde hon inte sedan få tala med honom en stund. Nånstans ute på stan.

Han hade oro inom sig när han spände på sig skidorna. Den vek inte undan när han klapprade iväg upp för den blankslitna stigningen in genom ett litet bälte småskog och ut på det gamla kalhygget. Han hade sitt eget spår som år efter år kom att löpa över samma knallar, i samma diken och upp på samma höjder.

Ett par älgar hade övernattat ett stenkast från prästgården. Det gjorde de ofta. De sökte sig tydligen till mänskan när hon var lugn om natten. Litet längre fram hade en av älgarna korsat spåret, lekfullt slängande med benen i fullkomlig kondition.

Uppe på den första bergsklacken låg snön jämn och fri. Ett tunt lager pudersnö hade mjukat upp spåret. Ett litet pärlband rann ut ur en buske. Prickar ditsatta med mekanisk likformighet på var sin sida om ett smalt streck. Pärlbandet ändrade tvärt riktning, rann vidare ännu ett litet stycke och slutade i ett nedslag i snön och mitt i gropen en klar-röd fläck. Gnistrande röd. Blodet talade för sig själv. Henrik såg upp i närmaste träd som om döden hade suttit kvar där uppe.

Spåret löpte i tvära kast ner genom orensad granskog. Han tog upp ett nytt spår mot den gamla skogsängen förbi det vita skelettet

av en stormvräkt asp. Harar hade trampat upp breda stigar från olika håll och stampat till ett torg kring trädet i hela dess längd. Han kom till skogsvägen som steg långsamt över en kulle och efter en kort utförlöpa mynnade ut på ängen. När vägen svängde tvärt var mannen som stod där tyst med geväret på armen ingen överraskning. Varningen hade legat i luften. Henrik strök tätt förbi honom utan att hälsa. Det fanns ingen orsak. De kände inte varandra. Det bländande ljuset ute på fältet värmdde inte ansiktet.

Det var ingen flykt i hans skidande. Han var färdig att vända om flera gånger medan han arbetade sig upp längs kraftlinjen mot den allra högsta punkten. Det var bara det att han för några dagar sedan hade sett nånting som han trodde var lospår. Stora runda avtryck som hade kommit tassande från vänster och plötsligt hade upphört som om djuret hade blivit upptaget till himlen. Först efter en stunds sökande hade han funnit upprördhet i snön och virvlar innan spåret fortsatte in under täta granar. Ett språng på över sju meter.

Han vek av från kraftlinjen. Låga granar sträckte sina grenar långt in mot spåret. Plötsligt blev han intensivt medveten om

andra levande väsens närvaro. En rå vittring av vilt. Han stannade, kände oro medan han sökte med blicken. Han spanade för långt. Älgen låg ett alldeles kort stycke framför honom. Med höjt huvud inriktade den hela sin uppmärksamhet på honom. När den reste sig märkte han den andra som hade stått intill hela tiden. De såg länge på honom, så försvann de snabbt, mjukt gungande ner i den låga skogen på norrsluttningen.

Han skidade tillbaka i sitt eget spår. Någon gång stannade han och såg sig om. När han skidade in på gården och ställde upp skidorna mot väggen hade han inte bearbetat något av sin oro. Den fanns ännu kvar när han om en stund steg in i bilen för att åka till Malms begravningsplats.

En storstadspräst som hade förhinder hade bett honom överta en så kallad allmän jordfästningstur. Han hade inte haft en aning om att denna relik från gångna tider fanns kvar.

— Du skall bara åka dit, hade hans kollega sagt. Där kanske finns nån som skall jordfästas, men det kan också hända att det ingenting är. Det är nog det troligare.

När han hade hittat fram till begravningskapellet så störde det honom att den präst som redan satt i sakristian rökte medan han bläddrade i psalmboken. En annan präst var på väg in till sin förrättning och mötte i dörren en tredje som var på väg ut. Henrik såg inte till någon vaktmästare och som ett slags demonstration nickade han bara kort mot rökaren.

På väggen hängde en grundplan över kapellet. Han gick fram till den medan han knäppte upp överrocken och såg att han befann sig i en korsformad byggnad, kanske någonstans i mitten. Det strålade ut kapell åt alla fyra väderstreck. Av trafiken att döma pågick ett ständigt jordfästande på alla håll. Präster kom och gick. Rökaren fimpade sin cigarrett. Han reste sig och rättade till prästkappan, som han hade aktat sig för att sitta på, kastade en blick på klockan och försvann med en harkling in genom en av dörrarna.

Medan Henrik hängde av sig överrocken såg han sig om för att se om det fanns en prästkappa för honom också. Några stycken hängde kvar. En av dem var tillräckligt lång. Han tog den över axlarna, snörde den själv bakom ryggen och lade märke till att det hördes psalmer från alla håll utom ett. Det var

kanske hans kapell.

Dörren mot det tysta hållet öppnades och en vaktmästare kom in. Hälsade han? I varje fall gick han granskande runt Henrik och rättade till vid skuldrorna så att vecken föll som det skulle på minnet av en ryttares slängkappa.

— Det är sen två, sa han. En kapten till vänster och en arbetare till höger.

Det gavs inte längre nån tid för eftertanke. Han blev föst in i en gång som mynnade ut i orgelmusik, två vita kistor och två klungor sörjande. Henrik vände om och gick tillbaka. Vaktmästaren var kvar.

— Men har de inga namn?

— Det finns lappar på kistorna.

— Jag kan inte läsa på det hållet.

— Det behövs inte heller. Vi brukar inte säga namn här.

Henrik kom till sin plats innan orgelmusiken som ingen hade sjungit till var slut.

— Kära anhöriga, kära sörjande.

Ingen såg ut att sörja. Mittgången fortsatte rakt igenom honom mot altaret bakom hans rygg. De som satt till höger såg välklädda ut och stela, några grader stramare än de anhöriga till vänster. Borde det inte vara tvärtom om det faktiskt var kaptenen som

låg till vänster. Och varifrån sett till vänster? Från den plats där han själv stod eller från den plats där vaktmästaren hade kastat ett sista kritiskt öga på sina arrangemang?

Medan han talade blev sambandet mellan mänskorna och de avlidna allt osäkrare det enda orubbliga var de två kistorna vid hans fötter. De stod där de stod medan hans egna ord inte visste vart de skulle rikta sig. En stund löpte de ut i den riktning kistan pekade för att ändå vaja till halvvägs och tömda på all bärkraft sjunka till golvet. Han måste kasta helt loss från alla närvarande och tala för sig själv och till dubbeldörren rakt fram som snart befriande skulle slås upp. Medan han talade hörde han svagt genklangen av andra tal, av psalmsång och orgelmusik ur alla korsarmar i denna storstadens centralstation för döda där ingen mera kunde hålla reda på vem som följde vem.

Dubbeldörrarna slogs upp. Gravbetjänter marscherade in på dubbla led. Sällsamma emblem var fästa vid deras svarta pälsmössor. Silverglänsande hieroglyfer med en fördold mening. Kistorna bars ut med tyst precision. Tveksamt dröjde de sörjande i var sitt följte innan de satte sig i rörelse och sammanföstes i dörröppningen. Vaktmästaren stod

plötsligt vid Henriks sida med rocken och hatten och den vita halsduken. Med den lediga handen lösgjorde han prästkappan och pekade uppfordrande mot det bländvita ljuset där ute där de anhöriga grupperade sig bakom kistorna som lagts på bårar med cykelhjul.

Henrik gick ut. Processionerna hade redan satt sig i rörelse sida vid sida på den brett plogade huvudgången. Snön knirkade i kylan under de många stegen. Vilkendera, kaptenen eller arbetaren skulle han följa? Vilketdera sällskapet skulle få hjälp till att stämma upp Uti din nåd o Fader bild, befaller vi i all vår tid, vår arma själ och allt vi har. Annamma allt i ditt förvar?

Han lämnade sig allt flere steg efter de andra. Utan att vända på huvudet kunde han skönja grupper av mörkklädda människor sänkande kistor, nedläggande sista hälsningar sjungande ledda av mäktiga röster i vita halsdukar. Processionerna var redan ett gott stycke framför honom när han såg dem skiljas åt i samma vägska. De vandrade långsamt åt motsatta håll, kaptenen till vänster och arbetaren till höger. Vägen som han själv gick på lades vit och fri ända bort till trafikbruset bakom kyrkogårdens port.

Henrik fortsatte med allt snabbare steg ända till dess han kom ut på landsvägen och kunde vandra tillbaka i skydd av kyrkogårdsmuren mot sin väntande bil.

Medan han hängde av sig kaftanen därhemma och knäppte upp den stela kragen försökte han lösgöra sig från upplevelsen i kappellet, lägga av sig den tillsammans med den vita skjortan och bli fri från känslan av att ha blivit missbrukad som mänska. Det gick inte bra. Situationen dröjde kvar inne i honom så att han såg sig själv med begravningsgästernas ögon. En förstelnad sorgel clown. Detta kunde man inte begära av sig själv utan att ur djupen fiska upp de sista resterna av självaktning, hålla dem upp mot ljuset, lukta på dem och diskret låta dem försvinna i en spottkopp.

Han satte sig håglöst vid sitt skrivbord och lät den röda dagboken en stund vila oöppnad i handen. Han hade ingenting att skriva, ingenting att brottas med som han kunde få tag på. Men han kunde ju se hur hans översättning såg ut i dag, försöket att återge en text ur den medeltida tyska mystiken som han inte kunde slita sig från.

— Varför, hade en kollega frågat, är du så

intresserad av mystiken?

— Därför, hade han svarat helt kort, att jag vill veta om det finns nånting under orden. I denna ström av prat om Gud skulle jag vilja få tag på verkligheten, om den finns.

Att läsa mystikerna var som att träda in i ett laboratorium där forskaren omgiven av tystnad sökte uttryck för en iakttagelse som han hade gjort under sådana betingelser som sökandet förutsatte. Johannes Tauler var en som Solveig säkert skulle ha sökt sig till om hon hade levat i trakten av Strassburg för sexhundra år sedan. Hon som sökte andra som hade sett med egna ögon skulle ha slutit sig till gudsvännerna och fått höra honom predika. Men vilken dödstyst uppmärksamhet krävde inte hans ord.

»Det finns ett djup som människan med sina krafter inte kan komma närmare än tusen mil. Den vidd som där öppnar sig har varken bild eller form eller något sätt att vara; den har varken ett här eller ett där. Det är en bottenlös avgrund, som utan grundval svävar i sig själv såsom vattnets vågor och dyningar: de försvinner i tomma intet, och det synes, som om där inte vore något vatten, och om en stund brusar det fram som

för att dränka och överskölja allting. Det är som en avgrund, men i den är Guds boning mycket mer än i himmelen och i allt vad han har skapat. Den som kunde komma så långt han skulle finna Gud på ett verkligt sätt och han skulle finna sig själv på ett enkelt sätt i Gud: och Gud skulle aldrig mera skilja sig från honom. Abyssus abyssum invocat. --- Orden som ni hörde var på latin.»

Djup ropar till djup, så ropar Gud och mänska efter varandra i svallande vågor och dyningens fräsande vid en strand som ingen kan se. Så säger de som för länge sedan ville ha större visshet än klappret av döda läppar kunde ge. Det fanns ingenting för Henrik att tillägga, ingen egen tanke som han kunde skriva ner ens som en kommentar nära en text som han älskade så mycket.

Martin väntade innanför de stora dörrarna i TV-huset när Henrik steg in med taxikvittot i handen. Han hjälpte Henrik av med rocken och tog honom med sig in i kafeterian för att prata litet och berätta mera vad det hela handlade om.

Det var en hel massa människor i kaféet. Somliga av dem uppträdde i någon opera av sminkningen att döma.

— Det är jag som producerar det här programmet, sa Martin. Lars är den som kommer att sköta samtalet med dig.

Lars satt väntande vid ett marmorbord. Han brydde sig varken om att resa sig eller att presentera sig och som för att ytterligare skydda sin identitet bar han lätt färgade glasögon. Munnen var däremot avslöjande. Den var både vek och hånfull.

— Vi gör alltså ett program om dem som lurar sjuka människor att de har blivit friska, sa han.

Henrik presenterade sig.

— Dendär nya internationella lapporörelsen. Det är en syn att se när folk kommer i tusental, viftar med händerna och faller som käglor. Jag var själv där.

— Och vad tyckte ni, frågade Henrik.

— Det handlar om cash, sa Lars. Pengarna bara strömmar in när Yli-Vainio spärrar ut fingrarna.

— Vad gjorde han för intryck då?

— Enkel, mycket enkel. Men dendär popsångerskan som han har med sig, hon var smart. Inte sexig men smart.

— Vi vill undersöka den här företeelsen, sa Martin. Visa vad den egentligen handlar om under ytan. Jag tror att den är bara ett uttryck för den ekonomiska depressionen i världen. När det är hårda tider då brinner sågar och brädgårdar och människor blir religiösa för att världen har blivit för svår.

— Och tidningarna, sa Lars, de bara stryker medhårs. De har inte råd att få läsarna emot sig. Men vi skall göra dethär ordentligt. Vi har filmmaterial från Danmark, England och Schweiz. Vi tänker intervjua nån

från medicinalstyrelsen och ärkebiskopen om han ställer upp. Och ni skall få säga vad det egentligen handlar om.

— Kanske det inte passar för er det som jag säger, sa Henrik.

— Det gör det nog, sa Lars. Det är ju jag som frågar.

— Ni får nöja er med ärkebiskopen, sa Henrik. Jag ställer inte upp.

— Du har ju inte ens sett våra filmer, sa Martin.

— Nej, men jag tycker inte om er ton.

— Vi har vår stil, sa Martin. Men du har ju din frihet. Kom nu och se på filmerna.

Han reste sig och de andra följde honom bort till en hiss som förde dem ett par våningar upp. Henrik förlorade all orientering och han visste verkligen inte var han fanns när han till slut visades in i ett halvmörkt rum. Där kunde han urskilja några tv-apparater. Martin bad honom slå sig ner och ringde själv upp någon och meddelade att det var klart för tittning. Det flimrade till i en ruta och stora siffror började baklänges räkna ner.

En stor skara människor i alla åldrar stod samlade i en möteslokal. Kameran vilade på klappande händer, på glädjefyllda uppåt-

vända ansikten. En lång mörk man stod med slutna ögon omedveten om vad som försiggick omkring honom. Hans händer hade upphört att röra sig, hans ansikte väntade i koncentration till dess ett leende spred sig och han öppnade sina ögon och hans mun började tala ivrigt med någon.

— Ja, ja.

Han bekräftade allt som någon osynlig sade. Ingen brydde sig om kameran och den vilade rättvist på fula och vackra, på barn och åldringar.

Några blev intervjuade. En kvinna hade haft svåra ryggglidanden. De hade gjort det nästan omöjligt för henne att sköta ens de enklaste sysslor i hemmet.

— Och nu, sa hon, har jag fött ett eget barn, ett friskt barn.

Hennes händer gjorde en rörelse som för att visa hur livet hade sprungit fram ur henne.

En ung präst berättade att han i tio år hade malt på med sina predikningar utan att ha en aning om detta, utan att veta vad det var att få tala i Herrens närhet. Henrik rättade till håret.

En medelålders man talade om att han en dag beslöt sig för att antingen sluta upp med

att gå i kyrkan eller så på allvar försöka få nånting ut av det. Hans hustru som hela tiden satt och såg på honom gav honom en uppmuntrande blick. Så berättade han om hur han verkligen hade börjat jobba med sin tro lika systematiskt som han brukade göra i sitt arbete, för han var ingenjör.

En dag föddes plötsligt glädjen inom honom och sedan dess har han inte varit utan den.

— Inte en dag på tre år, sa hans fru, och därför gick jag med.

Filmen tog slut och det följde en stunds tystnad.

— Är det en sån film ni vill göra, frågade Henrik.

— Nej, sa Martin. Vi kan väl ta ett par avsnitt ur den här men vi tänker gå djupare.

— Och min roll?

— När vi har klippt vårt material, sa Lars, så skall ni få se helheten. Sen skall ni få förklara vilka skikt i mänskan det är som den här rörelsen når med sin förkunnelse. Ni skall få tala om känsloreligion och kanske massuggestion.

— Och jag förväntas förhålla mig negativt?

— Nej, men kritiskt, sa Martin.

— Jag tycker om den här filmen, sa Henrik.

— Det är just det vi menar, sa Lars. Ni är expert och reagerar sådär. Hur skall det då gå för vanliga människor. Tårarna kommer att skvala i alla stugor. Det är just så här som man inte får göra program om man vill gå på djupet. Danmarks radio har gjort en glansbild, en ren propagandafilm i stället för att analysera.

— Kanske reportern bara har visat vad han såg?

— Du skall få se en sak till, sa Martin.

Nya siffror började blinka baklänges i rutan.

Helbrägdagörelse hette filmen som var producerad av ett engelskt tv-bolag.

En tård mor och en spastisk liten sjuårig flicka. Läkarna på sjukhuset berättade om hur födsloskadan hade uppkommit och tog egentligen inte ställning till frågan om flickan hade blivit påtagligt bättre under senaste tid eller inte. Modern var desto mera övertygad och med svåra tungrörelser lyckades flickan artikulera att pastorn hade gjort henne frisk. Fadern vandrade tyst omkring i regnet ute i trädgården.

Inne i en liten gudstjänstlokal trängdes

sjungande människor kring altaret. Pastorn ropade och höjde händerna mot himmelen och lät dem blixtnabbt falla ner igen och trycka till på en knäböjandes huvud. Männskorna lade upp armarna på varandras axlar och fortsatte sången i en gungande långsam rörelse. I främsta ledet stod modern stödjande sin dotter. Långsamt, långsamt rörde sig flickans mun i sneda rörelser för att få grepp om något ord i sången, ögonen sökte tindrande pastorn. Helbild av pastorn som än med ena handen än med den andra trevade uppe i höjden för att få tag på någon himmelsk välsignelse att slänga ned till de hungrande människorna. En galen dervisch i mörkaste England.

— Nå, sa Lars, när bildrutan låg mörk och stilla.

— Den här filmen tyckte jag inte om, sa Henrik.

— Och varför inte det då om man får fråga? Här visade reportern också bara vad han hade sett.

— Dethär var förvriden och sjuk religion.

— Och vad var den förra filmen?

— Det såg ni ju själv. Människor som var befriade inifrån.

— Jag såg inte stor skillnad. Vi är skyl-

diga att visa båda sidorna av samma sak.

— Ni har ingen rätt att blanda ihop dehär sakerna och om ni gör det så blir det utan mig.

Martin grep lugnande in.

— Henrik, vi är ju bara lekmän. Du som är teolog kan säkert förklara för oss och för alla människor vilken den stora skillnaden är.

— Kan ni inte själva, sa Henrik, se skillnaden på en frihet och glädje som stiger upp ur dolda djup i mänskan och på ett skamlöst manipulerande med mänskans psykiska mekanismer? Kan ni inte det?

— Nej, det kan vi inte, sa Lars. För mig är det hugget som stucket. Det är bara det att du känner sympati för det ena och motvilja mot det andra, men djupast, om du går till botten så är det samma sak.

— Nu märker du väl, sa Martin, att du får lov att ställa upp. Du har ju tid på dig att tänka efter.

Han tände belysningen och seansen var slut. De gick tillsammans ner. Den här gången en annan väg, ner för breda marmortrappor. Medan Henrik stod och väntade på sin överrock försvann Martin till en telefon.

— Jag hörde, sa han, när han kom tillbaka, att du skall träffa Anna.

Ända sedan Anna ringde på morgonen hade hela dagen lutat framåt mot mötet med henne. Martins få ord om att han visste om att de skulle träffas hade röjt en mycket klart avgränsad mötesplats inom Henrik. Han skulle lyssna till hennes ärende, han själv skulle inte bli personlig.

När han vek runt hörnet uppfångade han en skymt av henne innan hon doldes bakom mänskorna som strömmade ut ur biografen i huset intill. Hon stod bland reflexerna under de stora silverbokstäverna Fazer. Det var en anständig mötesplats. Ju närmare han kom dess sakligare och mera reserverad blev han. Hon upptäckte honom först då han var nästan framme, tog några snabba steg, gav honom en kram och kysste honom på kinden.

— Rodnar du, sa hon utan att släppa honom.

Han gjorde sig lös med ett småleende.

— Skall vi gå in här eller vill du hellre gå till något annat ställe?

Kaféet var ombyggt och ljust och fyllt med trevliga och uppenbarligen mycket skötsamma ungdomar. Små kulissgatlyktor var uppställda här och där och alltsammans hette Montmartre.

— Vad dum jag var, sa hon när de hade slagit sig ner. Man skall säkert inte kyssa en präst på gatan.

— Nej det skall man inte, sa han. Vi är ju ganska offentliga personer.

— Men om jag lovar att uppträda ordentligt så behöver du kanske inte vara sådär mycket på din vakt som du är nu.

— Är jag på min vakt, sa Henrik och försökte sig på ett avspänt skratt. Är jag på min vakt? Varför skulle jag vara det?

— Ja, säg det, sa hon. Du tänker på ditt goda namn, men jag har inget dåligt rykte.

Han lutade sig tillbaka i stolen och sträckte på benen. Hon letade i väskan efter ett paket cigaretter som hon lade öppnat på bordet.

— Det var bra, sa han, att du har sagt åt Martin att vi skulle träffas. Annars skulle jag ha känt mig konstig.

— Ja, sa hon. Det är alldeles nödvändigt. Man får aldrig ge den minsta orsak till miss-tro åt honom. Får han det så griper han den. Jag försöker alltid vara klar som vatten med honom.

— Lyckas du?

— Det finns människor, sa hon, som har svartsjukan boende inom sig. Den finns alltid där längtande efter en chans att få bli så stor och mäktig att den kan få förstöra nån-ting.

— Är Martin sån?

— Martin är olycklig, det har du väl märkt?

— Det är något tungt över honom.

— Jag ville faktiskt prata med dig om honom.

— Om er två?

— Nej, inte egentligen. Kanske mera om er två. Han är mycket ensam. Han har ingen som han bryr sig om att vara tillsammans med och att tala med. Dig känner han något-slags sympati för. Han har sagt det och han är förvånad själv.

— Jag tycker också om honom, sa Henrik.

— Då kanske du skulle kunna ta honom på allvar och ge honom en chans att tala. Han talar faktiskt inte med nån.

— Du finns ju.

— Jo, och han älskar mig och hatar mig. Jag är hans lycka och den som har fört alla olyckor in i hans liv.

— Vilka olyckor?

— Han har ingen familj mera.

— Var det du som gjorde det?

— Nej.

Henrik sjönk in i sig själv lyssnande på detta ena ord. Såsom han hörde det var det ett säkert och positivt ord av en mänska som visste nånting om sig själv. Han såg på henne och märkte att hennes blick var riktad på honom, sände mot honom en stadig våg av värme och styrka. Han försökte vika undan med ögonen men hon tillät det inte. Det började fladdra inom honom och han måste rädda sig med ord.

— Jag känner mig osäker när du ser på mig sådär, sa han.

— Gör du, sa hon men gav inte efter med sin blick.

— Jo.

Två ynglingar kom in. Den ena lång och i duffel. En morsgris i ansiktet men stor i truten. Han hojtade genast till och gav sig på ett medelålders par med högljudda skämt. Den andra var kortare och mörk. En slickad och slätkammad gangsterelvis från femtitalet utan överrock och med svarta handskar på händerna. Han kom fram till deras bord. Det var otroligt. Han lutade sig fram över bordet och grep tag med bägge händerna om bordsskivan så att Anna fick vika undan. Rädsla eller obehag eller någon rent fysisk reaktion satte genast igång inom Henrik.

— Det fattas femton mark till våra biobiljetter. Ni kan ge dem.

Vid det andra bordet brast morsgrisen ut i gapskratt innan han tackade med en överdriven lakejbugning och gav sig iväg för att muddra nästa sällskap.

Elvisgangstern frigjorde sin ena hand och lyckades utan att ta av sig handsken att bryta cigarrettpaketet och skaka fram några cigarretter som han stack i fickan. Anna såg på Henrik.

— Det är bäst att ni ger femton mark.

Inte ett ögonblick mötte hans ögon deras. Han bara såg ner i bordet. Försökte ge intryck av förtroligt samtal. Han granskade

cigarettpaketet och tog hand om det. Anna såg på Henrik.

— Ni har råd att köpa nya.

Henrik lutade sig bakåt och kastade en blick på serveringspersonalen. Idel kvinnor bakom disken, alla intresserade bara av sina bakelser. Så fick han ett lätt slag mot bröstet. Ett utmanande hotfullt litet slag med löfte om mer.

Anna försökte börja prata med ynglingen. Han varken hörde eller såg, han bara slog, för varje slag litet hårdare.

— Femton mark. Blir det femton, femton mark, va! Henrik reste sig. Han var borta på något sätt.

— Ett ögonblick, ett litet ögonblick bara.

Han trevade på gammaldags vis efter plånboken i bakfickan, trodde han, och trodde den andra och trodde Anna och trodde alla tills hans näve som en sten träffade den andra i ansiktet. Som en stor sten. Som en riktig jättesten. Han träffade en gång till innan den andra föll och han sparkade honom. Sparkade honom fallande, sparkade honom ligande, sparkade honom i ryggen, sparkade honom i ljumsken.

— Det är du din satan och såna som du som skär folk i ansiktet med rakkniv.

Den andra kröp ihop som ett foster för att skydda sitt huvud, sitt tvålfagra grymma gangsteransikte. Henrik orkade plötsligt inte mera. Han vacklade iväg till disken.

— Vad är dethär för ett jävla ställe. Ursäkta. Är det inte meningen att man skall få dricka sitt te ostört här?

— Nog är det väl det, svarade den fetaste.

— Ring nu till polisen.

— Jo, nog borde man väl göra det.

När Henrik vände sig om såg han att den andra hade rest sig och stod väntande kvar. Han i duffeln var helt försvunnen.

— Jag väntar på gatan, sa den andra.

Henrik vinkade bara trött med handen och slog sig ner hos Anna. Han orkade inte mera intressera sig för honom. Anna hade heller ingenting att säga. Hon fingrade litet på hans knogar och bara såg och såg på honom. Han försökte minnas vilken tid tågen, som han så sällan åkte med, gick den här tiden på kvällen. Sådär sent. Ganska långsamt och frånvarande grävde han fram en sedel och lade den på bordet. En gång till mötte han hennes blick helt i förbigående. Det enda han kände var stelheten i sina egna ögon men han log.

— Det var inte så lyckat dethär. Du får ursäkta mig men jag börjar söka mig hemåt.

Hon nickade.

— Men först, sa hon, följer du mig. Den här stan är ju livsfarlig.

Ute på gatan tog hon honom under armen och visade honom vägen. Reflexmässigt och som ett minne från gamla dagar knöt Henrik i fickan sin näve om en nyckelknippa så att en liten bit av en nyckel stack fram mellan varje finger. När vinden slog emot dem i hörnet kall och bitande fällde hon upp hans krage och knäppte den översta knappen. Han lät det ske. Sedan småsprang hon hukande vid hans sida. De sa inte ett ord hela vägen längs torget. Det vita ljuset i hamnen vilade skarpt över fartyg som hade frusit fast för natten.

När de hade gått över bron och kände en stunds lä frågade han nånting.

— Svor jag högt?

— Jo, det gjorde du.

— Så att alla hörde?

— Så att alla hörde.

Det blev tyst mellan dem och han visade inte på något sätt om han hade märkt att hon då och då halkade på den blankhårda snön i utförsbacken. Först inne bland husen stannade han upp.

— Jag tror att jag sparkade honom.

Hon nickade.

— I ryggen.

— Också i ryggen.

— När han låg på golvet.

— När han låg på golvet.

Vid järnvägsstationen var det ganska lugnt, utanför. Några grupper ungdomar stod tysta utan att ha nånting att säga varandra. Tre pojkar i läderjackor spärrade ingången. De sökte de passerandes blickar. Också Henrik undvek dem och gick till en annan dörr, en som öppnades inifrån. Där väntade han till dess den slogs upp.

Stationshallen välvde sin rymd över ett hav av människor, ett böljande golv av unga människohuvuden i ögonhöjd. Tusentals stilla sorlande ansikten som inte överfors av den minsta ryckning vid ett djävulskt vrål någonstans ifrån. För var och en fanns bara den egna munnen, den egna blicken som bara för en sekund höjde sig över de kringstående

axlar. Ett hoppackat stim, ett jättestim
skräpfisk infångad i ryssjan av de långa stål-
armarna mot alla förorter.

En sorlande förgård till helvetet
vill fan att stationen skall vara

Henrik försökte bli kvitt psalmmelodin.
Han gick ut. Det fanns ingen bil vid taxistol-
pen. Han gick runt stationsbyggnaden för att
se efter vid den andra. Det var tomt där
också och en lång kö av människor. Det var
för kallt för att stanna ute.

Mumlet och sorlet svävade på låg höjd.
Han höll sig i rörelse. Sökte öppningar i
mänskomuren och irrade som i en labyrinth
djupare in i hopp om att så småningom
kunna tränga sig fram till någon av ut-
gångarna. Utan att ha sett honom böljade
ungdomar undan i en svag ständig vågrörelse
som öppnade passager där det tidigare inte
hade funnits någon. Sådana omärkliga
strömdrag kunde han iaktta på andra håll
där någon försökte röra sig. Det blev bredare
fåror, stridare bogsvall där gäng trängde sig
fram rofylstet spanande efter blickar som
vågade möta deras, efter minsta motstånd
att krossa, bryta, slå ned. Henrik stannade
upp. Försökte spana efter någon fast punkt,
en enda representant för lag och ordning.

Sådana gavs icke. Stimmet böljade som sjögräs där rovfiskarna drog fram.

En bröt fram ensam. Han krävde en ut-huggning med sina slängande korta kryckor. Han slog sig fram, stack sig fram, stötte till med kryckorna som han inte behövde för något annat ändamål. Den som träffades reagerade inte, flyttade bara på sig och såg åt ett annat håll. Alla ville vara där, men ingen ville bli upptäckt. Man tog den hårdaste stöt med en mjuk böjning utan att ens se efter, utan att visa sitt ansikte eller sin blick.

Henrik började följa plågoanden som arbetade sig fram. Det var inget fel på hans ben. Korta stunder förvandlade han sig till ett trafikoffer med invalidens rätt att pina utan att bli slagen igen. Han hade följe. En dumt flinande jättebaby. Invaliden vände sig plötsligt om. Fick syn på Henrik. Stirrade honom i ögonen. Slängde sin ena krycka som kumpanen fångade i flykten. Kröp samman och fattade tag i den andra kryckan med båda händerna som i en klubba. Han slog inte, sträckte bara fram den för att peta litet, för att låta den flimra framför Henriks ögon. Ungdomar vek undan, såg inte, vände ryggen till. Henrik vände sig om. Den andra dansade runt honom, stack till, väste, grima-

serade. Ingen ställde upp som publik. Alla var helt medvetna om det som pågick men ingen såg, kollade bara läget med förstulna blickar. Ett skärande gällt omänskligt skrik hördes. Henrik kastade en blick åt det hållet. Inte den minsta rörelse i ungdomsmassan rörde att någonting skulle ha skett, huvudena sorlade vidare som stenar på en strand.

Rapp. Kryckan träffade axeln. Han vände sig långsamt och undanglidande om, tog ett steg bakåt. Den andra klev framåt, var hela tiden framför honom dansande på krökta ben, stötte mot hans ansikte, stötte mot hans ben. Någon knuffade till Henrik, kastade honom mot den lilla hyenan som plötsligt vek undan, sträckte ut handen efter den andra kryckan och övergick till att vara trafikoffer.

En ensam järnvägstjänsteman med en liten radio vid bältet vandrade blind genom mängden. Han svängde på huvudet i takt med stegen fast besluten att inte se någonting på nära håll, spanande efter sådant som låg utom hans räckvidd.

II

Natten hade många ljud. Strax bakom huvudet kunde han höra ett envist drop-pande från takrännan som hade brustit under ett snö- och isskred. En del hade blivit hängande och slog någon enstaka gång mot huset med ett dovt dunkande. Det kluckade och suckade på olika håll längre borta och snett över rummet borta i hörnet skrapade eken med sina yttersta hårda kvistar mot brädfodringen. Mösset som i många år hade prasslat med papper några centimeter in i väggen bakom hans huvud var borta. I stället kunde han höra ett svagt jamande av en katt ute i trädgården eller under golvet. Ibland lät det som om någon hade kommit tyst ned för trappan från vinden för att gå tillbaka upp igen och hasa omkring strumpfota. Han hade dubbeldörrarna vidöppna ut

mot salen och därifrån vidare till hallen och till köket så att han kunde ligga och vara ett med allt som hände, knäppte och var i hela den mörka prästgården.

Många veckor hade gått och han hade inte hört ett ljud av Anna. Några gånger hade han i sista sekunden hejdat sig på väg att ringa till Martin för att fråga om det inte skulle bli nånting av tv-programmet. Sedan hade han lagt dem båda åt sidan medveten om att han hade hamnat in i ett kraftfält mellan två personer där han egentligen ingenting hade att göra. Det var deras sak hur de skötte sin närhet och sin svartsjuka. Han själv tycktes också vara en person som det gick utmärkt väl att glömma bort. De började båda två redan sälla sig till de före detta mänskorna i hans liv och de var inte få.

Katten jamade vidare. Kunde den vara i källaren, kunde han ha stängt in den där utan att märka det? Ljudet var så svagt. Det var inte hans katt. Någon enstaka gång under året var den förtrolig. Det var när det fanns fåglar att jaga, då sökte den sig till prästgårdskökets trappa för att få välsignelse eller driven av en dunkel oro.

Det var inte så många andra som sökte sig till prästgården av obestämda skäl. Det hade

inte på länge funnits ungdomar lekande och rökande i köket och ingen hade på år och dag försökt stämma gitarren. Medarbetarskaran som hade kommit och gått var upplöst till intet. Han hade låtit allt rinna ur sina händer mellan sina fingrar som hade fått kramp och det var många år sedan. Varför hade han fått kramp när femte väckelsen kom och skummade gräddan av församlingen, när nybakade präster och smältande gospelteam bedårade stabila hyggliga människor och födde hos dem en längtan efter mer än de ännu någonsin hade kunnat få? Han hade hört de unga predikanterna med samma avsmak som han lyssnade till melodierna från svensktoppen. De var som änglar ur glansbilsarket. De behandlade människor som grisar som borde smörjas med ljum honung runt trynet och i öronen.

Eken slog till mot fönstret och skrapade några gånger innan den drog sig tillbaka. Han lyssnade till och kunde urskilja susningen i furorna. Stormen kanske var på väg, den som skulle bryta upp isarna.

Solveig fanns kvar. Hon väntade på honom. Hennes far hade ringt. Hans röst hade brutit då han bad Henrik om att gå till sjukhuset med nattvarden. Flickan väntar, hade

han sagt, och det finns inte någon annan som hon tror på än er. Han hade också sagt att man nog kunde säga att han älskade sin dotter och att det var så svårt att tänka sig att alla möjliga slags människor fick leva vidare.

— Men nattvarden behöver ju inte betyda att man skall dö, hade Henrik sagt. Man kan längta efter den för att man vill vara nära Gud.

— Men det är hon ju redan, hade han fått till svar. Och det måste ju ni som är präst ha märkt.

Katten jamade inte längre. I morgon skulle han gå i den finska gudstjänsten. Han var själv predikoledig. Den finska kyrkoherden och han kunde kanske ha blivit goda vänner om han inte när han var ny, för tio år sedan, skulle ha frågat Henrik vad det var för ett land han hade kommit till eftersom vägschilderna var på ett främmande språk.

Den finska församlingen hade vid årsskiftet övertagit den gamla gudstjänsttiden eftersom de var flera nu. Det var först när klockorna hade börjat ringa vid tiotiden som Henrik definitivt hade beslutat sig och han kom därför in rätt sent, först under predikopsalmen. Han slog sig ner strax innanför dörren i någotslags bön och lät sig omvärvas av den tunga sången som alltid berörde honom lika djupt.

När han slog upp ögonen stod Paavo redan uppe i predikstolen. Han läste ingen text. Den hade han redan läst vid altaret. Vad den än kunde ha handlat om så skulle Paavo tala om något annat. Det visste Henrik. Först i slutet av predikan började han lyssna.

Paavo berättade om en ung flicka som skulle bli mor. Hon försökte i det längsta dölja det som växte inom henne. Varje gång hennes föräldrar försökte tala med henne om barnet som skulle födas så reste hon sig och gick tyst in i sitt eget rum och stängde dörren om sig. En gång följde hennes far efter henne.

— Det är ju ingen skam, sa han, att föda barn och du vet ju att det är välkommet i vårt hus.

— Jag vet, jag vet, sa hon, men gå ut nu snälla pappa, jag vill inte prata om det.

När hon sedan hade fött sitt barn kom hennes far på besök. Sköterskan höll upp ett knyte mot honom och han såg ett rynkigt och bekymrat litet ansikte. Och nu ville hans dotter gärna prata med honom.

— Såg du pappa, sa hon.

— Jo, sa han. Han hade väl fem fingrar och fem tår.

— Jo, det hade han, sa hon. Han är alldeles frisk. Och det var bara glädje i hennes ansikte.

Det är det som Herren menar, sade Paavo, när han säger: »När en kvinna föder barn har hon bedrövelse, ty hennes stund är kommen; men när hon har fött barnet, kommer

hon icke mer ihåg sin vedermöda, ty hon gläder sig över att en mänska är född till världen». Och han fortsatte:

— Men, mina vänner, mänskan föds inte bara en gång. Ännu när hon blir gammal, ännu när hennes ansikte på nytt håller på att bli rynkigt och bekymrat skall mänskan inom henne födas på nytt. Då kanske hon drar sig tillbaka i tystnad därför att det sker under bedrövelse men en dag kommer hon att kunna glädja sig. Amen.

Efter gudstjänsten dröjde han sig kvar i kyrkan och när de sista hade gått ut reste han sig och gick fram, förbi altaret och in i sakristian.

— Terve, terve, sa Paavo, det var trevligt att se dig i kyrkan.

— Det var en bra predikan, sa Henrik, jag hoppas att du håller den på svenska också.

— Ungefär, sa Paavo.

Kyrkvaktmästaren såg upp från bordet där han hade brett ut kollekten för att räknas. Han plockade bland slantarna och fiskade upp en liten som han lät falla i ett glas där det fanns några mynt från förut.

— Tjugofem öre. Vi har någon rik sverigefinne på besök i det fattiga hemlandet, sa han. Snart har vi fått ihop till en krona och

då går jag ner till banken och växlar den.

Henrik gick fram till bordet och drog ut den högra nedersta lådan. Där förvarades församlingens sockentyg i en liten svart väska. Han öppnade väskan för att granska innehållet och kunde inte låta bli att lyfta ut bågaren. Den var liten men den vilade med tyngd i hans hand. Kupan böjde sig mjukt i guld för att kunna omsluta några droppar mörkt vin. I den sammetsklädda väskan låg också ett litet fat och en ask för nattvardsbröd. Det var allt av silver, också skruvlocken på den lilla flaskan som han tog och höll upp mot fönstret. En dunkelbrun hinna drog över det mattslipade glaset.

— Jag tar den här med mig, sa han, och stängde väskan. Jag skall gå på ett sjukbesök.

I bilen försökte han komma på någonting att säga åt Solveig. Han skulle först slå sig ner vid hennes säng och tala med henne. Om vad? Allt det han kunde försöka ge hade hon ju redan. Kan man ge blommor åt en trädgårdsmästares dotter?

Han räknade bilar. Hur många som kom emot och hur många han körde om. Någon enstaka väjde för honom och lät brun snö-

sörja sprida sig över hans vindruta. En av de sista gångerna som hon var med i hans ungdomskrets hade hon dröjt sig kvar när de andra gick. Hennes ärende var att hon inte kunde komma tillrätta med stillaståendet. På alla andra områden i livet går man framåt men i församlingen trampar man bara runt i samma cirkel. Så ungefär hade hon sagt. Och hon hade försökt säga det försiktigt för att han inte skulle tro att det var honom det var fel på.

Solen sände en bländande reflex genom backspegeln. Han lät sina ögon irriteras under hela raksträckan. Bortom kröken kunde han se sjukhuset höja sig gnistrande och flammande högt över träden på berget.

Solveig satt i väntan. Hon hade låtit kamma sitt hår. Det vilade över hennes axlar och några slingor låg över kudden som stödde hennes huvud. Hon visade inget tecken till att vilja tala eller till att vilja ha honom nära som person och vän. Hennes ögon såg på honom som om hon bara skulle ha uppfattat hans konturer och rörelser mot det ljusa fönstret.

Då Henrik bredde ut en liten duk på bordet bredvid henne och ställde ned kalken vände hon sitt huvud och såg på den. Silver-

fatet slamrade litet då han lade det på sin plats på kalken. Han ställde fram den lilla silverasken, öppnad. I den låg en enda oblat, präglad med den korsfästes bild. Det sista han dukade fram var vinflaskan. När allt detta var gjort såg han sig om som för att finna ett ljus att tända.

— Det behövs inte, sa hon. Ser du inte hur den lyser, hur den gnistrar. Hurudan manne den bågare var som Herren räckte åt sina vänner? Manne hans händer skakade?

Hon såg kort på Henrik som inte svarade.

— Vet du vad jag har tänkt, fortsatte hon. Att Gud godkänner att jag är törstig och hungrig och att jag längtar. Det är ju därför den där bågaren nu står där, och brödet.

— Låt oss bedja, sa Henrik.

Han fortsatte med att ur minnet läsa beredelsebönen såsom han alltid hade gjort det före varje gudstjänst.

— »Sänd ditt ljus och din sanning, må de leda mig, må de föra mig till ditt heliga berg och till dina boningar, så att jag får gå in till Guds altare, till Gud, som är min glädje och fröjd, och tacka dig, Gud, min Gud.»

Så läste han vidare enligt ordningen för sjukas skriftermål och nattvardsgång, valde den syndabekännelse som vädjade om en

blick från barmhärtighetens ögon och tillsade Solveig förlåtelsen för alla hennes synder.

Henrik såg inte på henne och hon inte på honom. Mellan dem stod kalken som väntade på att bli fylld. Under en kort tystnad före konsekrationsbönen sträckte han sin hand efter vinflaskan för att öppna den. Det gick inte. Han tog i med all kraft men fingrarna fick inget grepp om den blanka silverknoppen. För varje försök blev den allt varmare och halare.

— Jag har ganska starka fingrar, sa Solveig lugnt, och sträckte fram handen.

Han skakade på huvudet, gjorde ännu ett försök, tog flaskan med sig och lämnade rummet.

En sjuksyster upptäckte honom där han stod vilsen ute i korridoren med den lilla flaskan i handen. Hon kom frågande fram till honom.

— Det är mycket pinsamt, sa han.

Hon tog flaskan av honom och han följde henne fram till en kran där hon spolade den med hett och kallt vatten innan hon började vrida. Han stod tyst bakom henne, kunde se hennes nacke bli röd. Också hon måste ge upp försöket att klara sig med blotta hän-

derna. Utan ett ord tågade hon iväg till ett förrådsrum, tog en gummiduk till hjälp och vred på nytt, resultatlöst. Hon höjde flaskan mot ljuset, tittade på den och räckte den tillbaka åt honom.

— Den flaska finns inte som inte går att öppna, sa hon. Vänta här.

Hon försvann och dröjde borta ganska länge. När hon kom tillbaka hade hon ett massivt gummiföremål i handen. Hon tog flaskan, trädde gummiredskapet över silverknoppen och vred. Saken var klar.

— Varsågod pastorn, sa hon. Den har inte blivit öppnad på länge.

Solveig satt lugnt väntande med blicken fäst vid nattvardskalken. Det behövdes inga ord till förklaring. Henrik slog i litet vin, tog det enda brödet, lade det på silverfatet och återvände till nattvardsliturgin läsande om Herren som tog brödet och kalken i sina händer.

Då han räckte brödet åt Solveig tog hon emot det i sin hand, bröt det och räckte tillbaka ett stycke åt honom. På samma sätt gjorde hon med kalken. Tog den mellan sina smala händer, förde den till sina läppar och sträckte den tillbaka mot honom så att han

inte kunde stanna utanför. Hon räckte den nämligen så som man låter en dryck gå vidare då båda är törstiga och det finns ett enda glas.

Martin hade en ny blick. Det var det första Henrik lade märke till. Den var dubbel på något sätt. Närmast honom var ögonen vänliga, leende, kanske till och med gäckande men på djupet var de frånvarande. De sa ingenting om hur Martin hade det och just det kände Henrik ett behov av att veta i sin egen osäkerhet. Det kändes också som om Martin skulle ha lutat litet ifrån honom, både när de gick bredvid varandra och när de stod, bland kablarna i den jättestora studion. Ännu framme vid det hörn som hade blivit inrett just för honom kände Henrik sig vilsen som på ett öde torg.

Man hade ställt upp ett vindskydd av papp och mot det en bokhylla med ett insprängt krucifix och ett tänt ljus. Vita spetsgardiner

inramade interiören som konfektpapper. Framför kulisserna stod ett kraftigt skrivbord, nästan en kopia av hans eget. En bordslampa med grönt glas saknades inte heller. Martin hade tydligen gett vissa vinkar åt dekoratören som hade kombinerat dem med sina egna föreställningar om bildning och kultur parad med religiositet.

— Jag kommer att sköta utfrågningen själv, sa Martin. Du trivdes ju inte med Lars.

— Bra, sa Henrik.

Sedan försvann Martin upp i kontrollrummet för att se ut bildvinklar som han sade. En medhjälpare bad Henrik slå sig ned vid bordet så att man skulle kunna ställa in belysningen. Någon hade smakfullt placerat en vriden törnekrona på den eljes tomma bordsytan. På andra sidan var det tydligen meningen att Martin skulle sitta som en frågande medmänska.

Henrik hade tänkt noggrant igenom vad han skulle säga. Han hade för det första gjort det därför att det hade blivit sagt åt honom att det inte var önskvärt med anteckningar och för det andra för att han kände oro, särskilt inför Martin. De hade inte sett varandra efter kvällen med Anna och den hade kanske behövt en kommentar. Det var i

alla fall någonting som Martin inte hade velat gå in på när han sent omsider ringde. Han hade låtit flere försök från Henriks sida att inleda ett samtal falla. Det enda han ville var att förvissa sig om att det var fullkomligt klart när bandningen skulle äga rum. Sedan dess hade Henrik försökt samla sina tankar till några nystan att dra i vid behov. Han hade undan för undan gjort anteckningar på papperslappar som han nu halade upp ur fickan för att påminna sig de viktigaste tankegångarna medan han väntade.

På det första lilla pappret stod det *Hjärtats tro* och under det hade han skrivit:

»Kyrkan kan kännas kall och tom för många människor som söker en rikare upplevelse av sitt inre liv. Det är legitimt för en mänska att söka en livshållning som inte bara berör hjärnans yttre skikt utan också har förmågan att engagera henne på djupet. Det är mot den bakgrunden som vi måste förstå att människor strömmar till sådana former av kristendom som vädjar direkt till personlighetens emotionella skikt».

Dethär var det hans avsikt att säga ut så klart och tydligt att alla skulle förstå att han inte var okänslig för kyrkans brister samti-

digt som det skulle framgå att han inte heller hade någon negativ förhandsinställning till den karismatiska väckelserörelsen eller andra liknande andliga företeelser.

På nästa papper hade han skrivit *Kyrkans kris*. »Varje kraftig förnyelsesträvan är samtidigt ett vittnesbörd om kyrkans kris, den är en dom över någonting som är. Ordet kris betyder rättegång, dom. Vad döms? Känslökyla, torr förnuftstro. OBS! Paavo Ruotsalainen. Krisen är en prästerskapets och teologins kris. Predikstolen har blivit ett teologiskt och kyrkopolitiskt forum i stället för en plats där man delar ut bröd för själen. Även om den karismatiska rörelsen inte kritiserar och river ner bör kyrkan förstå att det djupast sett är fråga om kritik.»

Den här punkten ville han ytterligare fördjupa litet. Det hade lett till en anteckning om *Mystik*. »Mystik är att tron lever inne i en mänskass hjärta och erfars lika verklig som annan kärlek och glädje. Den handlar om en urupplevelse av samhörighet med livets och världens medelpunkt.»

Helbrägdagörelserna hade han tänkt försöka undvika. Om man skulle bli tvungen att yttra sig så skulle han helt enkelt säga att det visserligen kunde vara fråga om suggestion,

men att det i särskilda fall kanske verkligen rörde sig om hälsa som bröt fram när en mänska kände sig berörd i sitt centrum.

— Är du klar? Nu kommer jag.

Martins röst bröt fram ur en högtalare i mörkret ovanför honom.

Hjärtats tro, kyrkans kris, behovet av mystik. Henrik repeterade för sig själv medan han stoppade ner pappren i fickan. Kanske Martin och Lars hade väntat sig någonting helt annat.

Plötsligt stod Martin där i ljuskretsen. Han pratade några ord med medhjälparen som redan en stund rört sig omkring med hörlurar för öronen. Sedan kom han fram till Henrik.

— Jag kommer att kalla dig kyrkoherde och att säga ni. Vi gör så i dethär programmet. Jag sitter alltså här och samtalar med dig. Vi är hemma hos dig. Jag börjar med några korta presenterande ord och sen går vi rakt på sak. Du får inte frågorna på förhand för att det skall göra ett mera spontant och ärligt intryck.

— Skall jag se på kameran eller på dig när jag svarar?

— Se vart du vill. Var naturlig. Om du samtalar med mig så ser du väl på mig, och om du vill understryka någonting och göra ett förtroendefullt intryck som Holkeri så ser du på kameran. Inte rakt i linsen utan snett ovanför till vänster. Du skall alltså inte himla med ögonen också om det skulle falla sig naturligt. Vi tar med två kameror som du ser. Det är den här som är snett bakom mig som du skall tala till. Den är mänskornas ögon när du skall övertyga dem. Men det är ingen vits att du gör dig till om den röda lampan inte brinner. Då är det bara Gud som ser dig. Om han har lust.

Medhjälparen ställde fram en tavla med en klocka och skrev någonting med krita på den. En kamera riktades mot klockan som långsamt lät sin visare hacka runt. Plötsligt började Martin tala och Henrik hörde sig själv presenteras som en kyrkoherde från en alldeles vanlig församling.

— Vad är det för fel med kyrkan idag kyrkoherden? Frågan kom oväntat. Medan Henrik svarade lade han band på sig för att inte framstå som en klagande och illojal präst. Han ackompanjerade sina ofarliga ord med ett småleende och ett lätt skratt.

— Skulle ni vilja att folk i er församling

klappade i händerna när de sjöng? Skulle ni vilja se glädjestrålade ansikten omkring er? Är det förresten glädje eller är det extas och hysteri?

Henrik visste inte vilken fråga han skulle välja ur knippet pilar som stacks emot honom. Han började presentera sin tankegång om hjärtats tro. Kameran kom åkande in på honom och han kunde inte låta bli att rätta till slipsen medan han riktade sin blick mot mörkret.

— Men Jesus, sa Martin, han var ingen vän av extas. Han kylde ju engång ner en kvinna som började svärma om att den var salig som hade fått hålla honom i famn när han var liten. Hur skulle han göra i dag?

— Jag förstår inte hur ni menar?

— Jag menar att Jesus knappast var intresserad av religiösa fenomen, sådana som finns i alla religioner. Han ville väl att mänskorna skulle leva i en enkel tro på sin himmelska fader?

Henrik smålog vänligt åt suggestivfrågan och förbigick den. Han började i stället tala om livet som en helhet och om religionens vilja att genomsyra mänskans hela väsen. I det sammanhanget ville han också gärna betona att många tidigare väckelserörelser som

en gång hade trängt ned till de djupa källorna med tiden hade förflackats. Hjärtats glädje hade förvandlats till vänliga grimaser och kärleken hade blivit till ett lent tonfall. Kanske man till och med kunde säga att det enda solida hos dessa rörelser numera var de stenhus som de en gång hade fått ärva.

— Ja, det borde vi komma in på, sa Martin. Det är ju en hel del pengar som godtrogna människor ger i kollekt. Vad anser ni om det?

— Jag utgår ifrån att det finns kontroll, svarade Henrik. Han var obehagligt berörd av att själv ha gett anledning till frågan.

— Kanske kollekten är ett slags förskottsbetalning för under? Hur skall en kristen ställa sig till helbrägdarörelser?

Trots att han beslöt sig för att ignorera den första frågan hade Henrik en känsla av att han blev mångordig när han försökte förklara att man både måste tillbakavisa en sådan trångsynthet som inte hade blick för de djupa och helande krafter som kunde frigöras inom mänskan själv och att man måste förhålla sig skeptiskt till en sådan ytlig entusiasm som var färdig att tro på det rent sensationella. Man borde kunna både godkänna och ta avstånd.

— Kan ett amputerat ben växa ut under

bön och handpåläggning?

Henrik skrattade till och påpekade att han uppfattade att frågan var provokativt menad. Han ville i alla fall gärna säga att vi så lätt förbigår det allra största undret, nämligen att så många människor tåligt orkar bära svåra lidanden och prövningar.

— Jaha, sa Martin. Skall vi försöka komma ut ur den här allmänna trevligheten kyrkoherden och komma till sakens kärna?

Henrik blev illa berörd. Han kunde inte göra klart för sig om det var intervjuteknik eller fientlighet. Martins blick gav heller ingen ledning.

— Gärna för mig, svarade han.

— Man kan inte stå väl med alla parter, sa Martin, både med dem som tror på helbräddarörelse och dem som inte gör det. Det är vi säkert överens om. Försök nu formulera er egen ståndpunkt. Helst entydigt.

Martins angrepp kunde inte längre nonchaleras.

— Jag försöker inte behaga alla om det är det som ni vill låta förstå, sa Henrik. Men världen är inte så enkel som ni tror. Dethär handlar ju om människor och om betydelsefulla, djupa upplevelser som de har varit med om.

— Var det ert svar?

— Jo.

— Då får jag väl fråga på ett annat sätt. Ni vill alltså inte såra mänskors innersta upplevelser och känslor?

— Nej, det vill jag inte.

— Men er egen innersta övertygelse. Har ni ingen respekt för den. Tror ni att dehär mänskorna blir friska på sina möten eller tror ni inte?

Henrik teg.

Martin väntade ett ögonblick, suckade och fortsatte.

— Jaha, sa han. Det var det. Man kan ju knappast begära att en kyrkans man i synlig position skall våga ta en sådan ståndpunkt som utmanar en rörelse som i dag är stark. Man hör ju gärna samman med det som har livskraft, inte sant?

Henrik lutade sig uppgivet tillbaka i stolen och tänkte låta Martin sköta sitt program bäst han ville men när han såg Martins mun och någonting som liknade en skymt av förakt så rätade han på sig igen. Han sköt undan törnekronan för att kunna ge eftertryck åt sina ord, för att kunna slå sin stora hand i bordet.

— Jag hör inte samman med dem, sa han.

Jag har ingenting med dem att göra.

Medan han ännu väntade och spänt iaktog Martins ansikte för att se vilken effekt hans ord hade haft trädde medhjälparen som hade rört sig i bakgrunden in i ljuskretsen och vinkade med bägge händerna. De starka strålkastarna släcktes och de satt i betydligt svagare belysning.

En röst kom till dem ur mörkret ovanför.

— Tack skall ni ha. Det var ett perfekt slut.

Martin reste sig och började avlägsna sig. En flicka kom fram till Henrik med ett anteckningsblock i handen. Hon bad om att få hans adress och bankkontonummer. Personbeteckning var hon också tvungen att ta, annars kunde han inte få några pengar. Kyrkoherden var välkommen in i regirummet om han ville se samtalet. De skulle genast granska det.

Han följde skriptan upp för de branta järntrapporna vid långväggen och lämnade under sig en helt övergiven studio där kablarna slingrade sig fram mot en enda belyst plats. En av kamerorna stod med böjt huvud inför

platsen för hans förnekelse, den andra försökte se ut som om den ingenting hade sett. Pappersväggen var färdig att slås sönder eller tas till vara och skrivbordet kunde rullas ut i väntan på någon kriminalpjäs. Härifrån, på trettio meters avstånd, såg det ut som om han hade kunnat blåsa omkull alltsammans. Han hade varit fångad i en bur av stickkor och strå och blivit jagad i en knut av en vän som han inte längre kände igen. Han borde ha stått häruppe en lång stund innan tagningen så skulle han ha förstått. Då skulle han inte ha låtit sig trängas. Då skulle han ha insett att det enda verkliga var han själv och det han kunde säga, medan allt det övriga var tillfälliga arrangemang avlade och födda vid något solkigt bord i kafeterian.

— Det var fyra minuter, sa Lars, när han steg in i kontrollrummet. Kanske litet för långt men det får gå.

Inte ens här i halvdunklet klarade han sig utan mörka glasögon. Han nickade mot Henrik medan han plockade bland sina papper. Martin satt med utsträckta ben och händerna knäppta bakom huvudet. Henrik slog sig ner ett stycke från de andra och inväntade under tystnad att bilden skulle bryta fram på någon av de många rutorna framför honom.

En teknisk person lekte med sina reglage, lekte med grällt gröna elektroniska kurvor på skärmar framför henne.

Det flimrade till. Henrik såg för första gången sig själv i levande bild. Han såg sig sitta med händerna knäppta framför sig på skrivbordet, orörlig som på ett fotografi. Med huvudet lätt på sned kisade han mot ljuset som för att få syn på sin utfrågare. Näsan kastade en skarp skugga ner över kinden och ett ljusdrag på samma sida ritade dit ett slappt veck förbi munnen ner mot hakspetsen, den milt kluvna hakan. Dragen kring ögonen var skarpt tecknade och de djupa vecken mellan ögonbrynen kom en ganska hög panna att diskret tona bort under en gles och lätt hårslöja. Han såg sympatisk ut, men varför lyssnade han med munnen halvöppen?

Stramheten kring ögonen gav med sig och han lutade sig litet tillbaka för att godmodigt svara på den första frågan. Det såg nästan ut som om han hade tagit stöd med huvudet mot det vita barockkrusifixet i bokhyllan. Han såg till sin förskräckelse att han fingrade på törnekronan som på en huskatt.

Det var bara hans ansikte som talade. Orden kom bollande emot honom från en yta

som rörde sig under ögonens fästpunkter. Det fanns en tröghet och förstelning vid kinderna som om hans egna levande vävnader skulle ha varit osams med det han sade om djupa helande krafter. Plötsligt såg han sig själv i extrem närbild. Han visste inte att hans ögonbryn bildade en så mjuk och lockig kurva ovan de skarpt kisande rynkorna vid ögonen. Det fanns en pokerspelares granskande misstro i hans blick. Inget ansikte kunde utan att såra visa sin självmedvetenhet och sitt förakt tydligare. Munnen motsade intrycket genom en mjuk beredskap till vänlighet.

Med stigande obehag började han lägga märke till vad han sade. Orden kom som konfettikaskader ur hans mun, som virvlande lösa pappersbitar höll de sig svävande en stund innan de lade sig till ro på andra sidan glasrutan. Brottstycken ur tusen skrifskolektioner, fragment av tankar som en gång hade varit tänkta men nu bara yrde ner från takbjälkarna av en frågas vinddrag. Så brukade han alltså stå framme vid altaret mellan människorna och deras Gud. Ett bolster som skakar sig själv tills det lyckas pressa fram ett moln av ejderdun som en kort stund håller sig svävande inför människors leda och uttröttade blickar.

Han kunde inte se någon skillnad mellan sig och sina kolleger. Dethär var kanske bara värre.

Bildvinkeln växlade. Påpassligt visade kameran hur han lugnt och metodiskt flyttade undan törnekronan för att kunna banka i bordet just där den hade legat. Han behövde en helig plats för sin knutna näve och för sin rättmätiga vrede över misstanken att han var korrumperad, att han stod i någotslags beroendeförhållande, att han var rädd för de nyreligiösa mänskorna.

Nu talade han klart. Kristallklart. Det fanns ingen tvekan eller darrning, ingenting vagt eller obestämt, inte det minsta tecken på delad håg. Hans ansikte lydde honom helt när han sade att han ingenting hade att göra med de människor som tittarna just hade sett, eller skulle få se. Dessa människor vilkas ansikten hade rört honom själv så djupt.

Henrik lyfte handen till munnen, tryckte naglarna hårt i underläppen och kände att hans blickar hade fastnat som stavar i den döda rutan. Rutinmässigt plockade Lars på sig pennor och klocka. Martin sträckte på armar och ben och steg snabbt upp ur sin stol.

— Det var det, sa han. Skall vi gå?

När Henrik kände att de andra var vid

dörren reste han sig och lämnade rummet baklänges. Han dröjde så länge att de andra hade gått ett stycke innan han själv följde efter. Så snart han hade förvissat sig om orienteringen lät han de andra försvinna ur synhåll. Nere hos vaktmästaren lånade han telefonen för att ringa men han lade på luren igen utan att ha gjort något försök.

Medan han klädde på sig tittade han in mot kafeterian där skriptan och de två redaktörerna satt. Martin reste sig och kom ut.

— Tack skall du ha, sa han. Jag tror att det blev riktigt bra.

Henrik svarade inte.

— Kan du åka direkt hem nu utan att råka på avvägar, slagsmål och sånt menar jag?

Henrik vände ryggen till medan han drog på sig handskarna. Han sa adjö bara åt vaktmästaren när han gick.

Hallen kändes kall när han drog igen dörren efter sig. Under hemfärden hade han haft en annan föreställning, en obestämd känsla av en ombonad tillflykt, av murar av böcker kring en upplyst sittplats. Det mjuka dis som i skymningen släpade över fälten i ett mildt försök att blöta upp snön och få den att försvinna hade omsvept prästgården och sugit i sig den torra hemvärmen, bytt ut den mot rå svalka. Det var alltid så i gamla trähus. När vintern släppte greppet flyttade kylan in.

Han kastade en blick över den blanka och hårda vägen över salsgolvet bort till arbetsrummet, till skrivbordet och den gröna lampan och krängde av sig galoscherna lutad mot dörrposten som en gammaldags långdistanslöpare. Telefonen ringde till därinne. Det fick den göra.

Det fanns ingen möjlighet för honom att slå sig ner vid skrivbordet. Platsen påminde för mycket om det nederlag som Martin så omsorgsfullt hade regisserat för honom. Törnekronan var borta men i stället stod telefonen där stum. Den ringde till igen.

— Hej, det är Anna. Är det Henrik?

— Vem skulle det vara?

— Henrik, hur har du det?

Det var en sak som han inte ville gå in på. Han sträckte på sig och sökte med blickarna längs boktitlarna på hyllan för att komma på någonting att säga medan han hörde hur hon lyssnade efter hans svar. Hon lyssnade på ett påträngande sätt, kom honom alldeles för nära med sin tystnad. Han lade på.

Det han hade kommit att tänka på var några ansikten i den danska filmen. Glädjefyllda. Snart skulle alla människor få se dem och den lilla engelska spastiska flickan och hans eget ansikte när det kom riktigt nära och sade att han inte ville ha någonting med dem att göra. Det ringde.

— Henrik. Lägg inte på. Jag har talat med Martin. Han ringde och sa att han tror att han har gjort mos av dig.

— Och nu ringer du för att kontrollera om det är sant. Litar du inte på vad han säger?

- Henrik.
- Vad?
- Vill du inte tala med mig?
- Nej, jag vill inte tala med er.
- Du behöver inte tala med oss, du kan tala med mig.
- Varför skulle jag tala med dig.
- För att jag tycker om dig.
- Det är ju mycket vänligt av dig. Det kan du gärna fortsätta med om du vill så länge det känns så.
- Och vad tänker du göra nu.
- Jag tänker dra vissa slutsatser.
- Inte träffa oss mera?

— Mina slutsatser handlar om mig och inte om er. Tag ni bara hand om varandra så skall jag nog sköta mig. Om du inte har någonting emot det så slutar vi samtalet här.

Han gav henne inte någon chans att välja utan förvisade henne genom att lägga ner luren tillbaka ut i det okända där hon hade varit innan hon hade kommit in i hans liv tillsammans med Martin. Det var en mycket liten förlust tyckte han, jämfört med en som var större, förlusten av den trygga platsen vid det egna skrivbordet.

Genom en ändlös rad av år hade han dagligen suttit kortare eller längre stunder i me-

dition och eftertanke sökande efter ord som lät sig sägas, sökande efter insikter som var värda att ge vidare, sökande också för sin egen del efter den sanna mötesplatsen mellan Gud och mänska. Vid detta skrivbord tyckte han att han genom anteckningsbok efter anteckningsbok hade gjort upp med de flesta förvillelser som han såg omkring sig i kyrkan. Och de förvillelserna gick i alla sina olika former ytterst tillbaka på en grundläggande avsaknad av känsla för det djup som i mänskan själv öppnade sig mot Guds ständiga närvaro. Där detta djup saknades blev alla skatter kattguld och alla vädjanden till mänskors samveten manipulation. Det var vid detta skrivbord som han under en lång tid då och då hade frågat sig vad den nya andligheten i de karismatiska rörelserna innebar, om det kanske betydde att livet självt bröt fram i en kristenhet som var förhärjad av vanepredikningars meningslöshet och på sina ställen hade försumpats i känslsamhet. Det var vid detta skrivbord han hade fångats in för att få tala från mänska till mänska.

— Vi är hemma hos dig, hade Martin sagt.

Henrik drog ut en skrivbordslåda och tog fram ett block brevpapper. Han tog blocket med sig och gick över till sittgruppen där han

slog sig ner. Bordet och lampan fick stå för sig själva som teatraliska pjäser, så började han skriva och lät pennan forma till de slutsatser som kanske inte var riktigt färdiga inom honom.

Vördade biskop.

Käre John.

Av förekommen anledning kan jag för tillfället inte fortsätta som präst. Dags nog kommer du kanske att i ditt eget hem se en av orsakerna. En av mina vänner som ligger på sjukhus sa en gång till mig att det inte var bra för henne att hennes läkare var så olämplig för sin uppgift. Det måste också finnas en gräns för hur dålig en präst får vara, tror jag. Den gränsen har jag överskridit.

Du kan börja vidta erforderliga åtgärder. Jag skall komma överens med den finska kyrkoherden om de närmaste veckorna.

Högaktningsfullt

Din tillgivne

Henrik

III

När Henrik gick upp för de branta slitna betongtrapporna i gårdsbyggnaden måste han vila sig ett tag mot ledstången som likt en järnorm vred sig uppåt ännu några våningar. Den var brunmålad och slutade vid varje avsats med en brun knopp för att börja igen med en likadan knopp. Varje tomrum var en sluss som lät honom känna att han hade höjt sig litet över sitt senaste nederlag. Det var inte till stan han borde ha flyttat för att komma till rätta med sig själv. Han grep tag om ledstången, släppte den, tog av sig handsken och grep tag igen. Kallt järn.

Han låste upp sin dörr och steg in i tamburen utan att tända belysningen. Ett grått ljus stod svagt in genom det gardinlösa köksfönstret och lät hans anteckningsbok blänka

till vit på bordet. Han lade ifrån sig hatten och handskarna på diskbänken bredvid påsen, som hade stått där länge med målarfärg och penslar. Det var hans hyra, att måla den lilla lägenhet som Paavo hade köpt till studiebostad för sina barn. Där kan du vara alldeles för dig själv utan att någon mänska hittar dig, hade hans kollega sagt då han talade om sitt behov att dra sig tillbaka. Henrik stod böjd över den oskrivna sidan medan han knäppte upp knapparna i sin överrock. Där stod faktiskt ingenting. Så var det dag efter dag, sida efter sida bakåt. En liten anteckning gjord på morgonen, högst upp och en yta av vit väntan.

Han tog sin hatt och sina handskar och förde dem ut i tamburen där han hängde upp sin överrock på en knagge. En hylla saknades. Så ställde han sig vid fönstret och stod där länge medan månen långsamt höjde sig över takåsen framför honom. Den var alldeles vit och omgiven av en genombruten cirkelrund slöja eller gloria. Han kunde inte slita sig från det som pågick inför hans ögon och obevekligt välvde fram i ett ljudlöst astronomiskt världsurs. Den första fullmånen efter vårdagjämningen drog alltid samma tunga vecka med sig.

I spårvagnen på vägen hem hade han grävt i fickan efter slantar och lagt dem på brädet framför konduktören utan att lägga märke till henne. Spårvagnars häftiga dunkande medan de stod stilla hade alltid fascinerat honom. Som barn hade han frågat en förare, men inte ens han visste vad det var. Hemlighetsfullt.

— Pastorn känner visst inte igen mig?

Så hade hon frågat. Han hade sett på kvinnan som räckte honom biljetten.

Någonting låste sig inom honom när han såg uttrycket kring hennes ögon och att det bara var uniformen som höll henne stilla och samlad. Han visste att hon skulle säga att hennes far hade dött eller att hennes man låg allvarligt sjuk och vad skulle han göra då? Klappa henne på handen och säga — det måste gå, det måste gå — eller — det går nog bra, det går nog bra. Eller väntade hon sig en kärleksfull blick och ett medlidsamt småleende? Inom sig hade han gått igenom hela den repertoar som han hade sett praktiseras och som han aldrig hade kunnat tillägna sig.

— Det måste vara ett misstag, hade han sagt. Jag är inte präst.

Då hade konduktören vänt sig om och övergått till att med blicken följa skenorna

som de lade bakom sig. Vagnen krängde till då den svängde upp från Salutorget och det hjälpte honom att rycka sig lös och att söka sig framåt där han satte sig på en plats för åldringar och invalider. Då han steg av kände han hennes breda iakttagande i ryggen.

Månen stod nu högre på himlen. Ur ett annat perspektiv strök den fram helt nära jordens yta, inne i honom gled den vita fläcken som en sökande kägla fram över hans egna djup och väckte till liv ord och gestalter som han hade umgåtts med sedan han var barn.

Han sov oroligt som man gör en sådan natt. Flere gånger kändes filten stickande och varm och de gånger han slog upp sina ögon såg han ljusband på väggen ända till dess han kände hur någon tungt klev upp i hans säng, trampade omkring där några steg medan håren reste sig på hans huvud och lade sig tungt över honom som ett lejon lägger sig vaktande över sitt byte. Det låg stilla som i andra tankar med höjt huvud som han inte kunde se där han låg under den stora tyngden. Långsamt lyckades han föra sin ena arm över sängkanten där den pendlade en stund i friheten ovanför golvet till dess en tass lades över den och återförde den till

hans sida. Tyngden blev allt mindre skrämmande och allt mera orubblig. Det låg inte längre något hot i den, bara äganderätt. Under denna omfamning somnade han.

När han vaknade hade han sovit för länge. Nikolaikyrkans gröna kupol lyste och skimrade redan emot honom i ett fullt färdigt ljus som inte längre skulle stiga och långsamt höja den förväntan som dröjande öppnade varje dag. Han såg bort mot bordet i köket där hans Bibel och anteckningsbok låg. De skulle bli utan den långa bidande tystnad som han brukade ägna dem. Det var för sent på dagen.

När han reste sig upp i sittande ställning drabbades han av en lätt känsla av förfall i sitt tillfälliga hem. Målarburkarna i köket stod orörda på grund av hans osäkerhet. Solens klara rektanglar på golvet var omgivna av en atmosfär av unkenhet och stillastående.

Han steg upp, gick fram till fönstret och bultade på det tills det gick upp med en smäll. Han undrade om han månne själv redan spred en sötaktig gammelmansdoft omkring sig. Trettio hävningar mot golvet bevisade för honom att armarna åtminstone

ännu inte var förslappade. Han lade sig över på rygg och lät den svala luften ett ögonblick skölja över sig som ett bad medan han kände på sina ännu hårda muskler. Sängen hängde över honom och han låg en stund och såg på den, så reste han sig raskt och gick fram till köksbordet där han slog upp ett nytt blad bland sina anteckningar. Lejonet, skrev han. Mitt lejon.

Medan han klädde sig var han dunkelt medveten om stadens alla kyrkor som sträckte sina spiror efter honom. Hela dagen skulle de påminna honom om var hans plats var under kvällens passionsandakter. Han borde anonym smyga sig in och sätta sig bland de få gestalterna i halvdunklet, nu såsom alltid på något sätt bevittna processen mot Jesus. Men på dagen skulle han först skaffa pengar.

Lönen fortsatte att flyta in på hans konto, det trodde Henrik i varje fall, men han hade föresatt sig att inte röra de pengarna så länge hans situation var oklar. Någonting måste han i alla fall ha så han hade beslutat sig för ett lån och ett besök hos Max.

Han gick bort till dörren och plockade upp tidningen, ögnade i den medan han stående bläddrade och fastnade för en enda notis. En

studerande kämpade för sitt liv på en intensivvårdsavdelning. Fyra ungdomar hade utan känd orsak misshandlat honom med ett järnföremål i en park, slagit huvudet sönder och samman och därefter trängt in vapnet bland hans tarmar. Han var som förhäxad av det korta svarta meddelandet. Han vek omsorgsfullt tidningen så att detta budskap strålade och pulserade oförhindrat mot honom, sedan lade han den ifrån sig, avsiktligt just på den bordsyta som han brukade behöva för sina meditationer.

Det blev nödvändigt att skynda ut innan blodet dunkade för tjockt i hans huvud.

Han kastade en kritisk blick på sin spegelbild i ett skyltfönster innan han kom fram till sitt mål. Fanns det en skymt av luggslitenhet, var han redan litet ovårdad? De ljusa husreflexerna i glaset och himlen som återkastades falskt blå gjorde också honom skärpt och vårlig. Ett besök var egentligen onödigt. Han kunde ha ringt, men det kändes artigare att gå själv.

Vaktmästaren bakom den stora disken reste sig utan att på något sätt vara imponerad. Tvärtom visade han en tydlig tveksamhet när

det gällde att ringa upp Max och anmäla ett besök. Hans frågande uttryck var såpass talande att Henrik själv tog telefonen och bad vaktmästaren slå numret. Max bad honom komma upp. Han mötte vid dörren.

— Vet du jag är så förbannat hungrig, sa han. Har du någonting emot att vi sticker över till kanten och äter en bit?

Henrik följde gärna med. Tanken att sitta på var sin sida om ett vanligt bord kändes trevligare än att slå sig ner i en besöksfåtölj där man genast hamnade i underläge. Hela vägen genom korridoren förde Max en vänligt hummande monolog. På disken i kanten fanns det smörgåsar, corn-flakes, fil och kaffe.

— Ta för dig. Det är på huset som man säger. Om du inte har någonting emot det så sätter vi oss därborta med pojkarna.

Henrik följde tyst med.

— Jaha, här kommer jag med fint främmande, sa Max när de kom fram till bordet. Det är inte ofta ni ser mig med en präst, va?

Henrik presenterade sig inte för de två andra utan smålog bara mot deras vänliga nickar.

— Det är som tysken säger, fortsatte Max medan han slog sig ner, mat och dryck är de

tre viktigaste sakerna i livet.

Ingen reagerade. Han såg på dem i hopp om att de skulle ha märkt att han sa tre. Det hade alla gjort, men vad kunde de åt det?

Henrik kom inte på någonting att säga.

— Nåja, sa Max. I alla fall är det två saker som vi är bra på. Vi är bra på att köpa och sälja. Du vill knappast veta mera om vad vi håller på med. Men som präst kan det ju vara bra för dig att veta att Bengt här är ateist och Ulf praktisk materialist.

— Är ni en övertygad ateist, frågade Henrik artig.

— Det är nog mera ideellt, svarade den andra.

— Ideellt?

— Jag är alltså inte kämpande på något sätt.

— Det är den värsta sorten, sa Max. Det finns ingenting som kan få dem att blinka. Inte ens om jag föreslår ett monument för Judas. Kämpande ateister skulle satsa pengar men Bengt höjer inte ens på ögonbrynen. Inte sant?

— Var inte så säker, sa Bengt. De har förtalat Judas i tvåtusen år men det finns tider och situationer när det är Judas som för utvecklingen framåt.

Henrik såg på honom som talade. Det var uppenbart att budskapet var riktat helt och hållet till Max och att det var en del av någon fortsatt gammal och kryptisk dialog mellan dem båda, det var fördolda antydningar som han själv stod helt utanför. Han började i alla fall längta efter att få bryta upp.

— Nåja, sa Max. Vi två går ner och pratar affärer.

Vandringen tillbaka till Max arbetsrum förflöt under tystnad. Det kunde inte gärna bli annorlunda eftersom Max använde hela tiden och några sekunder inne i sitt eget rum till att peta sina tänder. Där förblev han stående helt koncentrerad på sin sysselsättning till dess han tog några steg, böjde sig fram och slängde stickan i papperskorgen under skrivbordet.

— Jaha, sa han. Hur mycket skall vi skriva på denhärgången då?

— Fyratusen, sa Henrik, medveten om att den femdubbla summan inte skulle ha varit någon chock.

— Med dina inkomster är det ju inget problem, sa Max. Du kan ringa och lämna besked när pappren är utskrivna så sticker jag mig in på banken.

Henrik tvekade en stund, medveten om en

dimension som aldrig tidigare hade spelat in i deras mellanhavanden.

— Mina inkomster, sa han. Mina inkomster är för tillfället ganska oklara.

— Vad menar du, sa Max, och gick runt skrivbordet och slog sig ner. Du menar väl inte att du har fått sparken?

Han smålog öppet och kamratligt, men det fanns en ny glimt i hans blick som visade att avgörandet hade blivit litet kantigare för honom.

— Räcker det, frågade Henrik, om jag nöjer mig med att säga att frågan om mina inkomster för tillfället är helt öppen?

Max lutade sig tillbaka ett ögonblick i sin stol. Sedan reste han sig igen och sträckte fram sin hand över bordet. Henrik tog den.

— Det är klart det räcker, sa han.

Henrik förstod att det som här nu blev så kraftigt understruket var hans egen prästerliga pålitlighet.

— Tack skall du ha, sa han. Jag ringer när det är klart.

Vid dörren vände han sig om. Max hade satt sig igen och lyfte sin hand till hälsning.

— Tjänare, sa han. Tjänare, tjänare.

När Henrik kom hem igen låg det ett meddelande på golvet innanför dörren.

Henrik!

Tag kontakt med mannen från tv. Han var här och frågade mig om jag visste var du fanns. Han sade att det var mycket viktigt. Det gällde ert program. Jag gav inte din adress.

Hej

Paavo.

Henrik kunde inte föreställa sig att Paavo skulle ha åkt in till staden bara för hans skull. Eller kunde han till och med ha gjort det? Det handskrivna brevet på rutigt papper blev viktigare än det som stod där. Han kom ihåg någonting som han hade hört. Någon hade sagt: »På åtta månader fick jag inget besök. En dag ringde det på min dörr. Det var en pojke som ville sälja majblommor. Jag bjöd honom på kaffe». Självt hade han ännu inte levat avskilt ens fyra veckor. För Paavos skull vände han om genast i dörren och skyndade ner för trapporna igen för att söka en telefon.

Då han kom tillbaka hade han varken fått tag på Martin hemma eller på jobbet. Resten av dagen var i alla fall splittrad. Han hade

ingenting att säga Martin. Vad kunde Martin ha att säga honom? Han städade undan tidningen med notisen om den misshandlade studenten, lade den överst i den hög som han hade sparat för den dag han skulle börja måla. Vad hade hänt med Helsingfors egentligen och varifrån kom våldet?

Minnet av den sena nattimmen på järnvägsstationen steg upp inom honom och drog honom till sig som en magnet. Han hade varit föga heroisk. Våldet skulle komma att blomma ut mera. När kvällarna blev milda skulle unga människor barhuvade besvara filmens mytiska gestalters kallelse ut på gator och torg. Som bredbenta gudar skulle hjältarna där invänta ensamma åldringar eller ensamma par som trodde att staden var deras. Han höll på att hamna i en virvel av ouppgjorda känslor, av hat som redan en gång hade slagit ut inom honom. Men känslor gick att bryta av och städa undan för tillfället. För honom som var ensam var det en nödvändighet om han inte ville förlora sitt begrepp om dimensioner. Och någonstans fanns Martin i allt detta.

Senare på kvällen gick Henrik ut för en promenad. Han stod en stund i portöppningen och såg ut över den disiga tomma gatan i båda riktningarna. Den var kantad med fridsamma bilar. Han började gå upp mot Mariegatan, en ensam gänglig äldre herre i lång paletå utan något mål för sin vandring. I en timmes tid kammade han systematiskt igenom hela Kronohagen utan att finna någonting annat än tystnad och övergivna gator. Han började söka sig längre bort, till Kajsaniemparken och trakten kring stationen. Nedgången till parken överröstades av bussar som snörvlade förbi på den breda gatan och sög honom in mot reklamljusen i centrum. Den smala sandvägen ner i mörkret mellan parklyktorna lockade på ett dovare

sätt. En och annan ensam, oskadd vandrare sökte sig upp i ljust. Man skulle säkert kunna gå där oantastad, möjligen, om man höll sig till pärlbandet av ljuskäglor under träden. Han kom ihåg Martin. Han gick tillbaka över gatan till en telefonkiosk och lade ett mynt i apparaten som man ibland kan göra i en penningautomat utan förväntan på utdelning. Slanten försvann omedelbart och Martins röst hördes några gånger innan Henrik kom sig för att säga att han hade blivit ombedd att ta kontakt. Han kunde uppfatta hur Martin beslutsamt lade av sig den ensamståendes kvällströghet, hur han snabbt tog hand om samtalet och bestämde mötesplats vid Nationalteatern om en liten stund. Långsamt gick Henrik tillbaka över gatan, stod en stund vid stenbarriären och såg ner i parkens mörker innan han började söka sig inåt staden.

Två pojkar antastade honom utanför tonårsvaruhuset. De stod med händerna i blusfickorna och ville ha tobak. Han stannade och såg till att han stod stadigt medan han utan att svara bevakade varderas minsta rörelse. De såg på varandra, upprepade sin fråga och vek undan då de inget svar fick och passerade på betryggande avstånd. Han vän-

de sig om och följde dem med blicken. Litet längre bort såg de samtidigt mot honom, skakade på huvudet gick några steg innan de igen vände sig om och hånfullt kommenterade hans person och beteende.

Han fortsatte långsamt längs den kvällstomma gatan. En taxi stannade upp. Dörren öppnades så mycket att Henrik kunde se att det var Martin som kom.

— Det är ju jävligt ruskigt i kväll, sa han när han steg ut.

— Vi kan röra på oss, svarade Henrik.

De gick tigande förbi Nationalteatern och vid hörnet vek Henrik av in mot parken. Martin följde med några steg innan han stannade.

— Vad skall vi göra där, frågade han.

— Promenera, svarade Henrik.

— Det roar mig inte, sa Martin. Det finns trevligare platser.

— Men det skulle roa mig, sa Henrik.

— Vill du bli rånad eller ihjälslagen eller vad är det med dig?

— Nej, sa Henrik, men stan är ju vår och parken och vi kan väl röra oss var vi vill.

Martin såg förvånat på honom, huttrade litet och fällde upp kragen.

— Jag kom, sa han, därför att jag måste

få tag på dig. Ingen mänska vet ju var du håller hus.

— Om du har något viktigt att säga så kan du följa med mig. Vi kan prata medan vi går.

Henrik fortsatte in mot parkens mörker. Han gick ensam mitt på gatan. När de skyddande husväggarna plötsligt vek undan och han kände knastrande sand under sina skosulor blev han medvetet om att Martin följde honom på avstånd.

Parken vidgade sig tyst och fördjupades utom på den ena sidan där kullen och träden med sin komplicerade struktur reste en skarp gräns mot bangårdens grälla belysning. Varje träd var en samlad och sluten gestalt. Hurgrenarna än sträckte sig och pekade så behärskade de sig och stannade inom ramen för sin egen helhet. Vid dammen hade han kunnat ta till höger för att följa den tryggaste vägen snörrätt ända bort till trafiken som allt fortfarande då och då brusade till vid den plats där han för inte så länge sedan hade stått och tvekande sett ner i mörkret. Nu steg han i stället ut på den blöta marken där litet snö låg kvar mellan träden och gick nästan smygande in i dunklare delar mot tunga konturer av buskar och snår som omgav en mera slingrande stig mot samma mål. In-

stinktivt knöt han näven i fickan till dess knytnäven började kännas alltför konstlat dramatisk. När han igen kände hård mark under sina fötter och såg parklyktorna ge milda fästpunkter på vägen mot det skarparskenet över spårvagnar och bussar längre borta stannade han för att inte komma för snabbt fram. Han hade ofta varit rädd i mörker, för grenar och anade rörelser, för gestalter och orörliga hot som han själv gav liv och form där han ingenting kunde se. Han tyckte sig höra Martin komma men han vände sig inte om. Framför sig såg han bara sovande buskar och träd som i dvala betraktade sina höjda grenar och ännu spretande svarta kvistar. Inne i det djupaste mörkret mot de sista husens baksidor kunde han höra rörelse, ett släpande ljud mot någon buske, ibland dovlätta mycket tydliga steg följda av tystnad och en kvist som brast på något annat håll. Han fortsatte och steg tyst för att kunna infånga och tolka varje knäppning och strykande prassel. Han gick inte många steg innan en del av trädsnåren framför honom rörde sig och red ner på vägen och stannade där inväntande honom.

— Afton, sa polisen.

— God afton, svarade Henrik.

— Man borde inte röra sig ensam här.

— Tack, sa Henrik, men det är jag inte heller.

Han vände sig om och pekade mot Martin som redan hade kommit betydligt närmare.

— Det är min kamrat.

Polisen såg ned på honom och ovan ögonen blänkte kokarden mot himlafästet. Hästen trampade till och när Henrik började gå satte den sig också i rörelse alldeles tätt intill honom, så nära att det svaga knarret från sadeln och stigbygelns remmar utplånade alla ljud utom hovarnas rytm som gjorde hans egna steg ojämna och ibland nästa snubblande. Det kändes mer än storslaget, nästan betryckande att eskorteras av trampande hovar som klapprade till när de till slut kom upp på trottoaren. Konstapeln överlämnade honom åt gatubelysningen, förde handen till mössan och red tillbaka ner i mörket samtidigt som Martin kom upp ur parken.

— Vad var dethär, sa Martin när han kom fram. Vad ville du visa mig?

— Ingenting, sa Henrik. Absolut ingenting. Jag ville bara gå genom parken. Vad är det du vill mig. Du följer ju med vart jag än går?

Han inväntade inget svar utan började gå mot de gamla stadsdelarna mot universitetet och Stortorget. Martin följde med och de gick tysta bredvid varandra. Sjukhusets gula väggar och svarta fönsterhåll gav ett drömligt skarpt perspektiv bort mot universitetsbibliotekets tunga kolonner. De sneddade över gatan mot Trefaldighetskyrkan som knöt sig hårt kring sitt eget innehåll framför Nikolaikyrkans väldiga tomrum. Henrik slog sig ner på den lilla trappan till kyrkan. Martin förblev stående.

— Det är inte vår ännu, sa han. Vad är det med dig? Kan jag prata med dig eller kan jag inte?

— Jo, vad var det du ville prata om?

— Kan vi inte röra på oss, frågade Martin. Jag fryser faktiskt.

Henrik reste sig och de fortsatte. De sneddade upp för trapporna till Nikolaikyrkans första avsats. Martin hade ännu inte fört sitt ärende på tal. De lutade sig en kort stund mot järnräcket. Stortorget's stenkvadrater höll statsrådsborgen och universitetet så långt ifrån varandra att den lilla uppspretade kejsaren inte kom i kläm och att byggnaderna lugnt kunde spegla sig i varandra.

— Vi går ner för trapporna, sa Henrik.

Steg för steg sänkte de sig ner bland de monumentala kulisser som hade förstenat så många manifest och som hade gjort historiens pulsslag i församlade mänskomassor långsammare och långsammare på nationens frysplats. Martin började berätta om sitt program som hade blivit riktigt bra. Han skulle gärna ha visat det om det bara hade gått att få tag på Henrik. Visserligen var det ett skarpt program och man kunde ju diskutera om det borde visas under påsken. Alla människor hade ju så låsta uppfattningar om vad religionen borde vara under sådana dagar. Men å andra sidan. Det måste ju vara rätt att just under en kristen högtid peka på de förvridna former som hela tiden bildar sig omkring den egentliga kärnan.

— Och vilken är den, frågade Henrik.

— Det kanske vi inte skall diskutera nu, sa Martin. Men det ser i alla fall ut som om det skulle bli stopp för programmet. Min stora chef är rädd helt enkelt för alltsammans, men han skyller på intervjun med dig. Den är ohederlig, säger han.

— Vad har jag med det att göra, sa Henrik.

— Om du säger eller skriver att intervjun med dig var okay så faller ju hans ursäkt att

stoppa programmet.

— Varför skulle jag lägga mig i era interna konflikter?

— Men det handlar ju också om mig, om mitt arbete.

— Och varför skulle jag göra någonting för dig? sa Henrik.

De hade långsamt stigit ned för det stora skredet av trappor och båda blivit medvetna om vad det handlade om mellan dem.

— Varför, sa Henrik.

Då vände sig Martin om och gick bort. Utan att kasta en blick bakom sig höjde han handen som till hälsning.

Det var inte lika lätt att avvisa Martins begäran som det hade varit att avvisa honom själv. Det märkte Henrik följande morgon när han stod vid sitt fönster och såg ut över hustaken och ibland lät blickarna sjunka ned på den jättelika lönnens risiga grenverk. Varför skulle jag hjälpa dig? Frågan kom tillbaka inom honom gång på gång och vidrörde en oformlig och bara delvis känd anhopning av smärtsamma laddningar. Den hjälpte honom inte att tränga in i det otäcka vaggande diset men den förde som med stadiga pulsslag allt det som trängdes i Martins namn i böljande rörelser närmare honom. Martin som vid klippbordet formade världen efter sin bild. Martin som med handen ryckte loss hud för att ett ansikte skulle lysa fram

sådant som han menade att det i verkligheten var. Martin som var färdig att hata den som han trodde att hade kommit för nära Anna. Henrik insåg att han inte kunde förstå någonting av det som pågick inom honom om han inte fäste det på något sätt. Han gick fram till sitt bord, till sin uppslagna anteckningsbok, vände fram en ny sida och drog upp en klar linje genom att skriva:

— Det är helt rätt att avvisa Martin. Han borde jobba med sig själv i stället för att försöka avslöja mig och andra.

Sedan blev det mycket svårare att ta ställning till sig själv eftersom han själv var oändlig och omvärvde allt det som hade liv och rörelse. Han kunde inte rikta sin blick mot någonting utan att han själv var där och ändå förblev otillgänglig för iakttagelse. Visade inte alla de vita blanka sidorna under hans vänstra hand att han dag efter dag hade spanat som i ett tomrum, sträckande ut en enda skriven sats högst upp som en håv att fånga det fladdrande ogripbara med? Och ändå hade Martin fångat honom i levande bilder, i magnetiska laddningar på band som var färdiga att sända ut kaskader av elektromagnetiska signaler och återskapa hans person när någon ville det. En person som var leende

och villig att stå till tjänst, som lät sig trängas till dess han inte längre kunde vika undan i någon undflyende bugning utan måste ropa till med sin egen höjda röst.

Han kom ihåg den skräck med vilken han hade iakttagit slutskedet av sina förvandlingar under Martins hamrande frågande och hur han till slut förhäxat hade betraktat sitt elektroniska jag dunkande i bordet bakom bildskärmen.

— När jag förnekade så var det jag själv som ville leva.

När han skrev ner de orden drog han upp ytterligare en kontur.

— Jag sa ett nej till det som inte var jag, skrev han vidare och pennan fortsatte med död fart, . . . och om oskyldiga strök med på kuppen så —. Så vad? Det behövde ju inte hända dem någonting. Han behövde ingenting göra för att det utlovade programmet aldrig skulle visas. Damen i rutan skulle obekymrat anmäla en film från Oberammergau i stället. Ingen skugga skulle falla över de människor som han ursprungligen hade tänkt ställa sig bakom.

Utan att röra ett finger skulle han bryta vingarna av Martins fina fågel, låta draken mista sin böljande svans och slå i backen in-

nan den hunnit höja sig över träden.

— Vad lära vi av detta kära Martin, skrev han i boken. Jo, att jag inte är att leka med.

Det såg inte trevligt ut. Ett euforiskt vinddrag hade plötsligt lättat på den dimma som var hans själ och lät nu en speglande svart yta skymta fram. Han försökte dra för ridån igen men bekräftade ändå det som han hade skrivit med en ny sats.

— Varför skulle jag vara att leka med. En mänska är mjuk lera bara till dess hon blir bränd. Sedan får man ta henne som hon är utan att kunna forma henne efter sina infall.

Henrik märkte att han med sina få meningar höll på att resa sitt eget monument. För varje sanning som han skrev ner hade han en känsla av att famla ännu mera i det ogripbara. Det hade i alla fall klarnat att det inom honom inte fanns allvarligt motstånd mot att Martin skulle få sin vilja igenom. Det gick absolut på ett ut för honom om intervjun skulle visas för Finlands folk eller inte. Han hade till och med en känsla av att han skulle kunna betrakta sitt porträtt med samma främlingskap som en orm ser sitt urkrupna skinn. Och ändå var han inte en annan. Mänskan blir aldrig en annan, hon tar bara vissa nya steg, om ens det.

Henrik såg sig om i sin bostad. Han lade pennan ifrån sig och reste sig. Det var som om bara det gråa vädret skulle ha trängt in och avsatt sig på väggarna. Han tyckte inte om det han såg. Klädesplagg på stolen bredvid sängen. Tidningar på fönsterbrädet. Ett tillfälligt gömställe för en asocial person på flykt undan livet. Här fattades bara den kväljande söta doft som nästan hade fått honom att spy en natt i en liknande våning för länge sedan.

Han hade blivit ombedd att komma av en kvinna som i telefonen hade räknat upp namnet på alla de präster som hade vägrat, till och med domprosten. Där hade han vadat bland gulnade tidningar och försiktigt slagit sig ned på den enda stolen medan hon stående frågade honom om han, som då ännu var så ung, verkligen visste något om livet. För att lära honom mera hade hon placerat sin avskyvärt illaluktande magra lekamnen i hans famn och börjat nafsas efter hans öra med sin tandlösa mun. Stanken av polityr och utsöndringar omgav honom som inte med någon form av milt våld kunde lösgöra sig från en ömhet värre än döden. Han hade varit tvungen att slita sig loss medan smek samma ord ännu bubblade ur hennes ruttande mun.

Det var kanske såhär hennes förfall hade börjat. Ensam i en våning grubblande över sig själv. Han reste sig och gick fram till spisen. Det fanns bröd och kaffe. Medan vatten kokade bröt han upp färgburkens lock. Han hade köpt en enda färg, oblandat grällt vit. Det han saknade var en rulle att stryka med.

Han plockade upp en bunt tidningar och gick in i sitt sovrum, drog sängen från väggen och började lägga ut tidningarna på golvet, omsorgsfullt. Sist lade han den tidning som han bara hade läst litet i. Han bredde ut den och lade den vid väggen under fönstret. Efter kaffet skulle han köpa det han ännu behövde och sticka sig in till Martin om han råkade vara hemma. Därefter skulle han se om sitt hus.

— Skriv, sa Martin, »då intervjun med mig är gjord enligt vedertagna journalistiska principer har jag ingenting emot att den sänds».

Martin följde som många andra skapande producenter vid tv mycket säregna arbetstider. Sannolikheten för att man skulle finna honom hemma vilken tid på dygnet som

helst var därför mycket större än risken för att någon skulle stöta ihop med honom på arbetsplatsen. Det var därför ett felslut från Henriks sida att se en särskild fingervisning i att han inte behövde ringa förgäves på dörren vid elvatiden på förmiddagen. Den tveksamhet som han ännu hade känt i trappan skingrades helt när han hörde Martins steg.

Nu hade han suttit en stund och följt med Martins försök att per telefon få tag på någon förman och slutligen hade de enats om att formulera sig i skrift. Henriks ankomst hade elektrifierat Martin som ögonblickligen ville ha saken avgjord och slussad genom alla portar. Han hade rentav medan de samtalade börjat knyta sin slips för att själv genast kunna ge sig iväg.

— Tag dethär pappret, sa han, och skriv som jag sade, här.

Han sträckte fram papper och penna med ena handen medan den andra hindrade den halvknutna slipsen att öppna sig. Med fingret pekade han på den plats där han tyckte att skriften borde börja.

— Det är ju idioti, sa han, dethär. Det är tammefan första och sista gången de får ett intyg av mig.

— Av mig, sa Henrik.

— Det är förnedrande för mig som journalist.

Henrik lutade sig tillbaka och försökte se bort från Martin för att komma på en formulering som låg närmare hans egen sanning.

— Skriv nu, sa Martin. Det behöver inte bli nån dikt.

— Nej, just det, sa Henrik. Om du håller käft så skall jag tänka.

Det var inte nödvändigt att formulera sig så att Martin fick en öppen eller dold känga, men det var inte heller möjligt att skriva så att det kunde tolkas som ett godkännande av en otrevlig intervjuteknik.

— Sådär skriver jag, sa han. Jag motsätter mig inte att intervjun med mig ingår i programmet om den karismatiska väckelsen.

Han skrev och Martin tog pappret och läste igenom det.

— Det är i knappaste laget, sa han. Kan du inte skriva som jag sa?

— Nej, sa Henrik.

— Anser du att jag inte höll mig till rent journalistika principer?

— Jag vet ingenting om era principer.

— Du är en skitstövel, sa Martin.

— Det är jag inte, sa Henrik.

Martin tog pappret och lät det falla ner i sin portfölj. Medan han plockade ihop sådant som han ännu kunde behöva förde han igen gårdagen på tal.

— Du skulle ju inte hjälpa mig, sa han. Då är det alltså inte för min skull som du gör dethär, och det är ju skönt.

Henrik svarade inte men undrade vad det manne var som en gång hade gjort att han hade känt sig dragen till Martin som en möjlig kamrat och vän. Kanske det var utstrålningen av säkerhet och målmedvetenhet, kanske det var den förvånande fräckhet som han så sällan hade konfronterats med i sin egen miljö.

— Det är säkert något prästerligt försök att samla glödande kol på mitt huvud, va?

— Nej, sa Henrik. Jag har tänkt på den här saken och märkt att den är helt likgiltig för mig. Och ändå störde det mig att just om jag ingenting gör så tornar det upp sig en hel massa som förefaller att ha betydelse. Utan detdär pappret som du har fått, så skulle du gå omkring och tro att du har gjort tidernas tv-program. Du skulle stryka omkring på dina kaféer som en förföljd oliktankande och ett förstummat sanningsvittne. Nu får du se vad ditt program egentligen är värt. Det är

väl ungefär lika betydelselöst som alla andra.

— Alltså ändå för min skull, eller hur?

— Nej. För min skull. Jag bryr mig inte om att spela en roll i en likgiltig historia.

— Jag tror att du har glömt en sak, sa Martin. I sanningens namn måste jag ju säga att din framtoning i programmet inte är helt sympatisk. Den är i själva verket förbannat osympatisk.

— Det var ju så du ville ha det, inte sant?

— Och nu vill du alltså visa dig. Uppoffra dig kantänka. Jaa. Det är en tanke. Uppoffra dig på långfredagen, konkurrera med själva Jesus.

— Det är ju inte jag som offrar mig, sa Henrik. Det är ju du som gör det.

— Men du tillåter det.

— Det gör jag alltså inte, men jag hindrar dig inte. Och, sa Henrik, för att du inte skall få några religiösa griller så kan jag ju säga dig att den här tanken aldrig har föresvävat mig.

Får jag förresten kasta en blick på det där pappret som jag gav dig?

— Varför det, sa Martin misstänksamt.

— Jag tror inte att jag har satt något datum på det.

— Det behövs inte.

— Jag undertecknar inte odaterade papper.

Martin öppnade sin portfölj och hade svårigheter att bland alla anteckningar, klipp och manuskript fiska upp just det rätta vita arket med en enda handskriven mening mitt på. Henrik satt lugnt tillbakalutad och sträckte inte ens fram sin hand för blodets skull som dunkande pressade på mot skulderna och skapade styvhet i nacken och andningssvårigheter. Han fick sitt brev och rev det itu. Medan han gjorde det såg han på Martin.

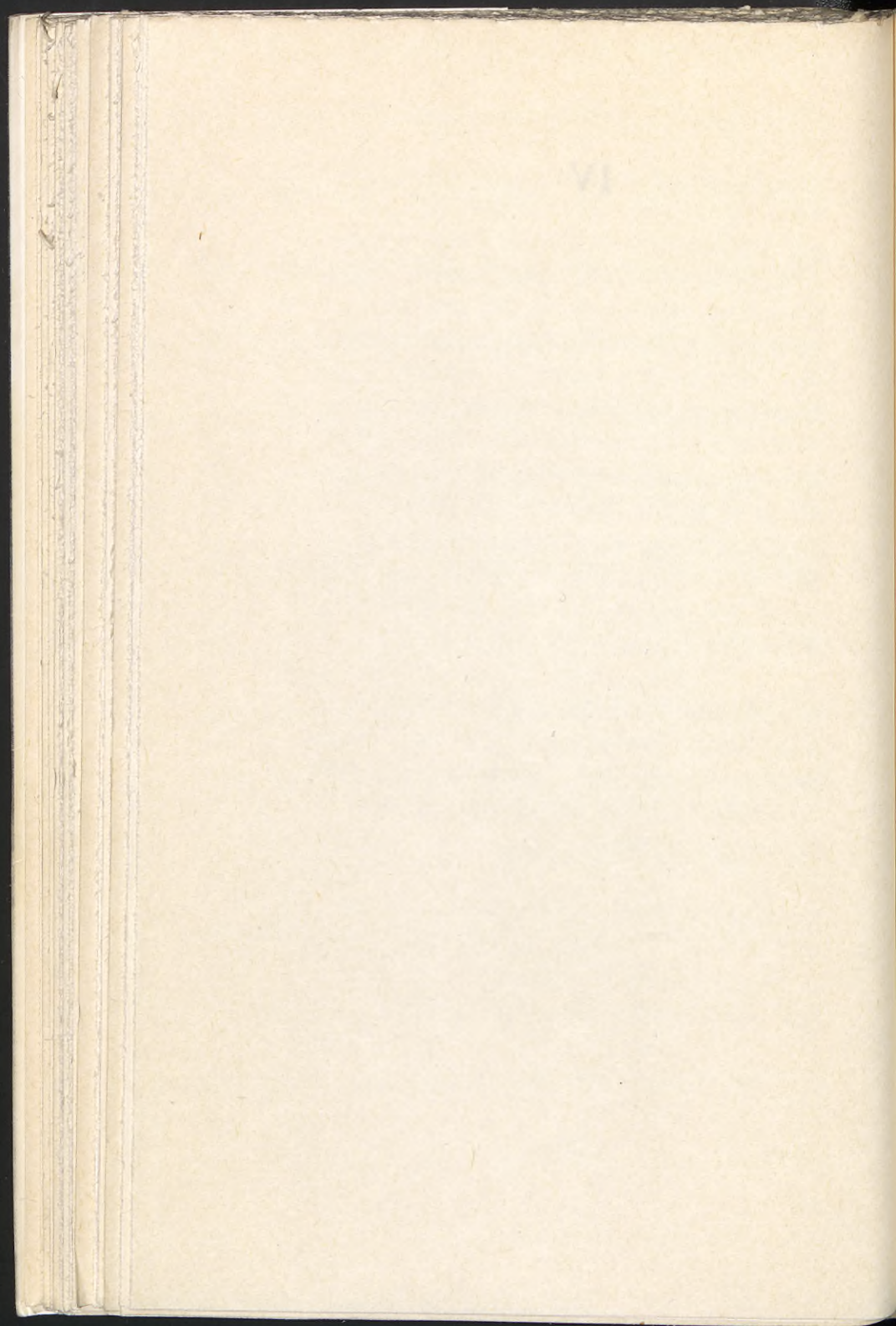
— Nu måste jag, sa han. Du sa själv orden.

Ute på gatan kände han sig för första gången fri i förhållande till Martin. Han gick ganska snabbt och den vita plastpåsen med målningstillbehör slängde lätt i hans hand.

Henrik rörde sig planlöst i sin våning som om han hade gjort slut på all sin energi redan då Nikolaikyrkans spröda klocka slog tolv slag. Tidningarna låg väntande längs väggarna som egentligen kunde ha fått behålla sin obestämt smutsiga yta under vilken de senaste tapeternas diskreta ådring bara kunde upptäckas om man gled över dem med handen. Han började håglöst rätta till tidningarna, långsamt fästa dem vid golvlisten med tape för att bespara sig mödan att senare med en knivsudd försöka avlägsna färgstänk. Tidningarna knycklades samman medan han kröp omkring på knä och baklänges sökte sig runt rummet, då och då läsande några rader ur en tidigare förbisedd notis.

Den tidning som dagen innan hade fyllt honom med obehag genom en enda nyhet hade han överhuvudtaget inte läst. Stödd med bätte händerna mot golvet ägnade han den litet mera uppmärksamhet, vände fram ett nytt blad och lät blicken glida över annonser och meddelanden. Ett låg alldeles stilla, väntande bara på honom. Solveigs namn stod där i tunna högtidliga bokstäver och orden Far och vänner var tryckta med tyngre stil.

»Jordfästningen äger rum annandag påsk kl. 15.30 i Esbo kyrka. Minnesstund i församlingshemmet, vilket härmed som vänlig inbjudan meddelas.»

Meddelandet blev alltmera oskarpt och böljande under hans ögon. Han riste på huvudet, blinkade och läste ännu en gång. Också versen.

Du Guds kärleks källa,
Du skall evigt välla,
Evigt hälsosam,
Skall din flod gå fram.

Först när han vände sig om, när han satte sig på golvet med ryggen mot väggen och armarna lagda över knäna, svarade hans kropp på det bud hans själ hade fått. Den ryckte till och väntade darrande på nästa skälvning.

Henrik förblev sittande mycket länge. Först med armarna utsträckta över knäna och händerna slappt hängande. Om en stund lät han armarna falla, tog spjörn med händerna mot golvet och satte sig upp i en rakare ställning, krökte sina knän och grep tag om sina vrister så att han kunde sitta i orörlig vila. Där glömde han sig, kanske för en timme eller mera. Hans ögon var hela tiden vidöppna utan att vila på någon punkt. Småningom vände han på huvudet så att han kunde se in i köket medan han samtidigt tånjde sin rygg allt rakare som om någon hade fattat tag om hans huvud på ett lyftande sätt.

Det som kom till honom var en dröm som han inte såg men ändå mottog just i den bostad och i den ensamhet han var.

Det bultade på dörren in till honom. Medan dörren ännu var stängd, medan han visste att han inte skulle våga öppna den, såg han dem som stod därutanför, två gestalter i vidbrättade herdehattar som ville komma in för att hålla måltid med honom. De stod dröjande och väntade och han frågade sig varför de födde en så djup oro inom honom då de ändå inte var skrämmande där de stod helt nära varandra utan att han kunde urskil-

ja deras anleten. Borde ni inte vara tre frågade han sig samtidigt som han var medveten om att det uppenbart var meningen att han skulle duka fram någonting att äta. Då såg han vad som skulle ske om han öppnade dörren. Förbi dem skulle välla in en ström, en mångfald av levande väsen vilkas gestalt eller form han inte kunde urskilja, hela skapelsen skulle välla in till honom som en fårahjord tillsammans med herdarna. Är detta den tredje frågade han sig och hur skulle han kunna mätta dem alla. Och var det meningen att han själv skulle sitta med vid bordet, tala till dem, lyssna på dem med blicken vänd mot deras ansikten som inte hade några drag? Hellre skulle han bara tjäna, ställa fram det som behövdes och dra sig undan som en som inte hörde med i deras krets, men det var tillsammans med honom de ville hålla måltid. Sitta tillsammans med honom i enkel tyst gemenskap medan fårahjorden trängdes runt dem i ständig rörelse.

»Jag hade en vision av herdarna och hjorden», skrev Henrik senare på eftermiddagen i sin anteckningsbok. Medan han gjorde det hade han en känsla av att han inte längre dag efter dag skulle lägga fram en ny vit och vän-

tande sida.

»Det är inte sant att en mänska kan leva ensam med Gud och vända sig bort från världen. Det går en tid, så länge mänskan behöver det, men en dag uppenbarar Han det som hon inte tidigare har kunnat ta emot, att tillsammans med Honom hela skapelsen drar in i ensamheten och spränger den.»

Vägen till Rödbergen var inte lång men den tog tid att gå. Henrik tog vara på varje möjlighet till dröjsmål medan han försökte göra klart för sig i vilken egenskap han egentligen besökte Solveigs far. Kom han som präst? Väntade sig pappan för flickans skull sådana ord som Henrik bara med yttersta ansträngning skulle kunna pressa över sina läppar även om de kanske för en stund skulle kunna vara en vagga för sorgen att vila i. Eller gick han för sin egen skull, för att han hade förlorat den sol som alltid hade upplyst någon undangömd del av honom? Mer än en gång sökte han det rätta husnumret på fel gata och stod han i dunkla trappuppgångar och försökte läsa ett namn på väggen som inte

kunde stå där. När han väl var framme och det bara behövdes att han gick upp en våning och ringde på dörren så var han tom på varje föreställning om sin uppgift. Det enda han hade med sig var sig själv.

— Ni kanske dyker upp en aning sent.

Det var välkomstorden. Förebråelsen var uttalad i hela dess vidd av en man som var påfallande mycket yngre än han själv.

Medan Henrik stod i tamburen och i halvmörkret slätade till sitt tunna hår med handen stod den andre redan inne i rummet och pekade med en hjälplös gest mot, Henrik såg det då han steg in, pianot som var överhöljt av blommor utan att ändå vara ett minnesaltare för någon bild. Fotografiet var litet och låg snett på det höga, brunbetsade matsalsbordet som upptog rätt mycket av utrymmet. Solveigs far gick runt det och slog sig ner på andra sidan. Han lade armen på bordet så att handen kom att vila nära det kort som han kanske själv någon gång hade tagit. När han satt som han gjorde kunde Henrik slå sig ner på sin sida om bordet utan att de två människans blickar behövde mötas.

Också Henrik vände sidan till, tänkte sträcka ut handen efter fotografiet, men hejdade sig och vred i stället litet på huvudet så

att han bättre kunde se Solveig som kisade i solen medan vinden lekte med hennes hår och hade lagt en slinga över hennes mun.

— Här finns mycket blommor, sa Henrik.

— Hon hade många vänner, många som jag aldrig har hört talas om, svarade hennes far.

Henrik såg på hans uppkavlade skjortärm och den bruna muskulösa armen som bara var till hälften tvättad eller där vatten och tvål inte hade rått på en mörkare skuggning. Den andre drog åt sig armen och strök ner skjortärmen utan att ändå knäppa den vid handloven.

— Jag kom just upp från stranden. Jag har varit där varje dag den här veckan, det är ju ingen idé att gå på jobb just nu. Ett par dar kan de vänta. Jag håller på att göra båten i skick. Brukar pastorn röra sig på sjön?

Henrik skakade på huvudet.

— Det är ganska skönt på sjön. Om en månad kan jag säkert fara ut. Det är inte så mycket med mitt farande. Ofta åker jag bara rakt ut och när jag är på helt öppet vatten så slår jag av motorn och ligger där. I sommar skall jag åka längre bort tror jag. Jag kör väl först till Hangö och sen får vi se. Västerut i

varje fall. Man tänker inte så mycket på sjön se.

— Brukar ni vara ensam?

— Nej, men i år får det väl bli så. Fast det finns nog sådana gånger som man kommer ihåg.

Han talade mest för sig själv. Ibland lyfte han blicken och såg över på Henrik som för att visa att han ännu var kvar i rummet. Henrik lyssnade, följde med ut och upplevde morgonsömniga, orörliga vatten som rös till i lätta ryckningar medan solen lyfte på diset och avslöjade att skären längre ut ännu inte hade lagt sig tillrätta på vattenspegeln för dagen. Fören klöv ytan och lade vattnet i mjuka veck som sträckte sina många vingar oändligt långt bakom dem gungande en vit svankoloni i en ännu kylig och skuggad vik. Sådana stunder hade han någon gång slagit ifrån motorn för att nära stränderna försöka uppfatta också vårens ljud men bara nåtts av rasslet från strandstenarna genomdraget av skarpa tärnskrin. Allt sådant kunde man uppleva också ensam. Kanske ännu mera starkt om ingen fanns som med en blick visade att man tillsammans höll upp sina sinnen som en buktande yta under solvindens första svaga tryck.

— Man säger ju ändå ingenting, sa han.

Man reser inte stenkummel i luften mellan sig, tänkte Henrik, till minne av det som redan är något annat. En sällsam känsla av frånvaro låg över den knappa skildringen av den oförglömliga morgon som väl var det egentliga sjökortet under alla andra. Morgonen blev som en lätt kappa. Den kunde han hölja sig i som, när han mindes på ett särskilt sätt, egentligen alltid hade färdats ensam även när han gladdes över att se på en mänska som han älskade.

— Hon tyckte om att vara med, sa Henrik.

Solveigs far var tyst ett ögonblick. Hans händer lekte med fotografiet utan att han såg på det.

— Ja, sa han.

Sedan reste han sig och blev helt närvarande. Han ville bjuda på nånting, sa att han själv egentligen var ganska hungrig och gärna ville ha sällskap om pastorn kunde tänka sig en smörgås och ett glas mjölk eller kanske öl.

Henrik gick med ut i köket där han stående såg på medan den andre ställde fram det som kunde behövas. Först vid köksbordet såg de varandra i ansiktet och Henrik

lade märke till ett nästan förblivande leende under de drag som åren och genomlevda händelser hade präglat. Det kraftiga långsmala ansiktet med tydliga kindknotor och starkt tecknade käkben påminde om många som han hade sett, lyftande lådor med fisk ur sina båtar, lastande konstgödselsäckar på släpvagnar. De är alla grenar, tänkte han, på en och samma stam som är lätt och hållbar och har alldeles egna rötter. Och i denna mans bild av hur livet skulle mötas ingick tydligen beslutet att inte lämna någon sådan öppning genom vilken sorgen skulle kunna vidröras och fås att tungt vända på sig. Ingen läkare skulle inför ett sådant ansikte, annat än i största tankspriddhet, ordinera den vanliga jordfästningsmedicinen. Den som upplöste allt tillika med den älskade mänskan i likgiltighet och endast gjorde kapellets väggar, lamporna och själva den vita kistan intressanta.

Solveigs far skar upp en skiva bröd, breddade smör på den, lade på en tjock skiva ost, såg frågande på Henrik och strödde ännu ut kummin över osten innan han räckte över smörgåsen.

— Varsågod, sa han. Det var svårt för mig att ringa då en gång. Då om nattvarden.

Han skar upp en ny skiva bröd åt sig själv.

— Det var då jag grät mitt gråtande.

Han såg upp på Henrik med en grimas som var ett leende. Ett mycket starkt leende.

— Det är lättare för mig om vi säger du åt varandra. Jag heter Tom och du heter Henrik.

Utan att fråga öppnade han en flaska öl och ställde den framför Henrik.

— Och dessutom kan det ju hända att du kommer med mig ut på sjön någon gång. Några dagar alltså.

— Gärna, sa Henrik. I sommar.

— För jag vill lära känna dig, sa Tom.

Han skar upp en ny brödskiva, sträckte sig mot kylskåpsdörren som han öppnade och tog ut någonting inslaget i tidningspapper.

— Jag köpte, sa han, halstrad strömming. Äter du? Han vecklade ut tidningen på bordet och lät fiskarna ligga där mellan dem, svartrandiga med stänk av svedd silverglans.

— Dethär är gott, sa han.

Henrik tog en fisk, höll den mellan händerna och åt med armbågarna stödda mot bordet. Fiskbenet och reset lade han på tidningen på samma sätt som hans värd gjorde det. Så länge strömmingarna räckte åt de utan att säga någonting till varandra, det var

bara deras blickar som möttes i samförstånd över allt tillfälligt nedlagt bordsskick.

— Solveig talade vackert om dig, sa Tom.

Han rev av ett stycke mjukpapper ur hushållsrullen på bordet, gav åt Henrik och tog åt sig också.

— Vi får torka oss om munnen. Jag kan inte tala om känslor, sa han, men hon kunde. Hon sade att hon älskar oss, dig och mig alltså. »Jag älskar honom» sa hon, »inte som man älskar en karl» — undrar förresten om hon någonsin hade nån — »men nästan som jag älskar dig». Så sa hon.

Tom skrattade med bröstkorgen och näsan medan han tände cigarretten som han höll mellan hopknipna läppar.

— Hon sa nästan för att jag skulle veta att jag ännu var kung, men du kom ganska nära. Och det stämmer ju som hon sa.

Tom drog in flere bloss efter varandra utan att sänka handen och kisade genom den lätta sky av rök som omgav den vindlande slingan från cigarretten som stack honom i ögat.

— Vad är det som stämmer, frågade Henrik.

— Att du ingenting säger, att du mest sitter tyst och lyssnar.

— Jo, jag är ganska tyst, sa Henrik, men det är bara när det handlar om viktiga saker, när man verkligen måste veta var man sätter ner sin fot.

— Det sa hon också. »Han säger väldigt litet» sa hon, »men när han säger då sjunger det i jorden och dallrar det i himlen». Så sa hon.

— Ge mig en cigarrett, sa Henrik.

— Röker du?

— Nej, svarade han, men här behövs litet mera rök mellan oss. Den sticker ju så skönt i ögonen och så får man hosta.

Tom sköt fram paketet över bordet och höll fram tändaren med utsträckt arm.

— Du blir ju rörd, sa han. Du vet ju själv hur hon talade och flaxade med armarna. Hon menade ju bara att det inte var tomt det du sa eller löst eller mjukt. Det fanns stål i henne som du vet. Du kanske sa nånting som fick det att knäppa till i metallen.

— Hm, sa Henrik. Nej.

— Hon har sagt mer än så. Hon har sagt att du är den enda som hon riktigt tror på.

Henrik försökte svepa sig i rök men han var samtidigt medveten om hur löjligt det såg ut när hans ovana fingrar höll cigarretten som en vippande pinne.

— Versen som du hade i annonsen, sa han. Var fick du tag på den?

— Vänta, sa Tom och reste sig.

Han gick ut ur köket och ropade inifrån rummet att Henrik inte skulle tro att han hade hittat den på begravningsbyrån, i deras poesialbum. »Den här är mycket omtyckt» och »den här tar många» hade man där sagt medan man pekade på förslag efter förslag. Tom kom tillbaka och lade ett vikt papper framför Henrik.

— Tag dethär, sa han. Det är ett brev till dig. Du var ju försvunnen. Det gick inte att få tag på dig så hon skrev ifall vi skulle mötas. En gång knycklade hon ihop ett papper som hon just hade tänkt skicka med mig. »Jag får inte skriva strunt» sa hon. Men dethär skrev hon faktiskt ner. Jag har litet del i det för hon skickade mig till rikssvenska församlingen för att »knycka eller låna» en psalmbok.

Henrik öppnade sitt brev. Långt nere på pappret, på högakttningsfullt avstånd från psalmversen hade hon skrivit med lätt hand.

Hälsn. Solveig.

Han reste sig, vek ihop brevet och stack det i fickan.

— Kanske jag skall gå nu, sa han. Vi ses på måndag.

— Jo, sa Tom. Det är fint om du kommer. Du kan gärna sätta dig bredvid mig för vi har inga riktigt nära släktingar.

Då Tom slöt dörren bakom honom och det lilla ekot i trappan hade dött bort stannade Henrik ett ögonblick lutad mot väggen innan han började gå ner med steg som lekte mot trappkanten och slutade med ett jättekliv ned på kokosmattan som bromsade upp honom så att han kunde gå värdigt ut, som en fullvuxen, genom paraddörren.

Under påskens lediga dagar var staden ödsligt tom. Alla som bara kunde det hade beggett sig ut på bussresors avstånd för att vandra på gränsen mellan snö och ännu frusen mark söka bland jordfärgade borstar av sälg och vide efter mjuka vita tofsar för sådant påskris som solen själv hade välsignat. Skogarna och ödeängarna fick vara för Henriks del eftersom han hade valt att utan någon förklaring dra sig undan sitt egentliga liv. Anteckningsboken och utforskandet av sig själv i ensamhet lät han också ligga. Herdarna som hade trängt in i hans kök med hela skapelsen som fårahjord hade fått den avskilda tystnaden att förlora sin djupa dragningskraft. Så kom det sig att han tillbringade hela påskdagen målande alla väggar med kritvit färg.

Medan han målade tänkte han att en alldeles vit färg gjorde själva människan viktigare och det hon hade att ställa upp. För att han inte visste om det var för sig själv som han gjorde arbetet eller för någon annan drog han särskilt omsorgsfullt gränserna runt dörren och under fönstret, vid taket och nere vid golvlisten innan han lät rullen gå och stora ytor klapprande och sugande täcktes av en seg hinna färg. Ju större de vita ytorna blev, dess mera fylldes han emellertid av en beklämmande känsla av att om påsk kalka ett gravvalv för ett lik som ännu inte var dött. Eller snyggade han bara upp efter sig?

Vid fönstret såg han bort mot Nikolaikyrkan. Fanns där ännu människor som försökte göra sin sång hörd på svenska eller hade Vad ljus över griften Han lever, o fröjd, blivit helt och hållet krossad under orgelbraket.

Annandag påsk gav Henrik sig i god tid iväg till Solveigs jordfästning. I järnvägsstationens kiosk fann han ingen blomma som han riktigt skulle ha trott på. Stora prästkragar drog hela tiden hans blickar till sig samtidigt som han inte kunde köpa påskliljor eller narcisser för deras utslitna budskaps skull. Det var med uppgivenhet som han lät flickan bakom disken plocka bland rosorna, hålla upp den ena efter den andra som raffinerade mannekänger som hon lät lägga stjälkarna i kors för att bereda väg till köparens hjärta.

— En vill jag ha, bara en, sa han.

Denna ena blomma bar han i ett långt styvt paket dinglande i ett snöre till dess han märkte att han måste lyfta handen, bära med krökt arm för att den sista hälsningen inte

skulle släpa i marken. Det fanns inga tidningar som var dagens och därför klev han upp i en helt tom tågagn utan någonting som han utifrån skulle ha kunnat fylla sitt medvetande med under resan. En till kom in i vagnen. Han satte sig med sömngångaraktig själsfrånvaro som en man vilkens mål och vägar sedan länge är oryggligt fastslagna till ofrånkomlig upprepning dag efter dag.

Då tåget snabbt lade Helsingfors bangård bakom sig märkte Henrik att det var svårt att intressera sig för bergen och vägarna, för viadukter och parker i staden. Ständigt på nytt drogs hans blickar till mannen som satt stel och rak ytterst på sin bänk och såg rakt fram utan att ändå urskilja någonting med sina ögon som inte var blinda. Om det fanns någon livslåga i honom så var den för länge sedan dämpad till att uppehålla bara vissa funktioner som att gå till tåg, stiga av tåg, hålla kroppen i sittande upprätt ställning. Henrik måste röra på sig, till och med stiga upp och lägga blompaketet på hyllan för att göra det helt klart för sig att han själv ännu var annorlunda, att inte han var en totempåle som ännu levande människor skrämda kunde uppleva som ett varsel.

En frisk och kall, genomträngande vind slog emot honom när han steg av tåget. Bilarna vid taxistationen stod i en klunga utan synlig beredskap att röra på sig.

Det fanns tid att gå, tid att inte se de anskrämliga husblock som manifesterade en jättekommuns krampaktiga försök att samla alla problem på ett ställe och stapla in dem bland färdiggjutna betongelement tillsammans med människor. Solen hade inte förmått mer än att på sina ställen ge en svagt slipprig yta åt de högsta kammarna mellan de frusna spåren i grusvägen. Henrik kunde inte komma ihåg när han senast skulle ha gått frivilligt på en begravning, utan något uppdrag, bara för en mänskas skull som inte längre fanns till.

Uppe vid kyrkan stod redan några bilar. När Henrik kom upp för backen kunde han se en kvinna som mödosamt sträckte sig in i baksätet för att lirka ut en stor blomsteruppsats. Hennes man rökte den sista cigarretten innan han steg in genom porten på helgat område. En annan bil kom rullande. Henrik sökte sig till den nyare delen av kyrkogården för att inte alltför tidigt utsätta sig för det dova kraftfältet mellan människor väntande i en tyst kyrka med endast en kista för ögo-

nen. En lärka balanserade ivrigt på en kaskad av egna drillar. Han kunde inte upptäcka den där han stod på hårda, grova snökristaller och såg upp mot ett ljus som hans ögon inte kunde bära. På väg ner till kyrkan blundade han flere gånger för att inte behöva träda in i fullständigt mörker. Det sista stycket var det ganska många människor som gick med honom över den hårdfrusna knastrande sandgången.

Han trädde in i dunklet. Kistan lyste vit framme i koret, ensam och övergiven några steg från de närmaste. På båda sidor om honom, också på de sista bänkarna, satt ensaka klungor av människor. Han kunde höra sina egna steg medan han sökte sig framåt till den plats där de två gångarna skar varandra. Där tvekade han en stund, såg fram mot de främsta bänkarna där Tom inte satt ensam. En kvinna satt bredvid honom och två unga män på hans andra sida. Henrik slog sig ned i närmaste bänk. Han satt med halvslutna ögon för att låta de långsamt stigande känslorna lägga sig till ro innan dyningarna växte till vågor som bröt sig. Skuggor gled förbi, mörka gestalter som bröt strålarna från den glimrande kronan. Uppe på orgelläktaren kunde han höra steg. Han såg dit. Bara kan-

torn, ingen cellist med sin skälvande sorgepump.

Prästen kom. Han kände igen honom. När psalmsången började sjöng mänskorna med tunga röster. De tog honom med och väckte till liv inom honom ord som han inte behövde någon bok för att sjunga. Han hörde sin egen röst, den klang med i bruset av stämmor som böljade fram vers efter vers till dess orden var slut. Men kantorn kunde inte sluta. Han kletade ännu en stund på tangenterna innan han överlämnade ljudvågorna till prästens förfogande.

— Kära kristna vänner, kära sörjande.

Han stod som ett svart segel bakom den smäckra vita kistan.

— Det höves icke mig att här orda om henne som tragiskt rycktes bort i så unga år . . .

Han talade med skallande röst. En härold på ett torg. En okänd konungs digra sändebud som till trumpeter och fanfarer lät det rulla mellan murarna att det hövdes envar, levande eller död, mutter eller spik, fattig och rik att besinna . . .

Karln var ännu ung och det »hövdes honom icke att orda» om Solveig. Henrik kände raseriet stiga inom sig för han visste bättre

än många andra vad sådana ord kan betyda, att prästen inte hade brytt sig om att ta reda på vem Solveig var. Död som död, lik som lik, hugget som stucket. Alla skola vi här vandra Från varandra Bort till andra Öden, Genom döden.

— Må ingen här sörja eller klaga liksom de vilka icke äga något hopp . . .

Henrik kände tårar stiga upp i sina ögon, inte av sorg utan av förbittring. Han lät dem rinna utan att lyfta ett finger, rinna i stela fåror som de värmde medan de själva kyldes av.

Han såg sig om. Han hade hundra stilla-tigande vittnen på att detta var sant, att en ung man stod och skrävlade vid altaret som en uppvidbar plåtpastor till salu i välför-sedda leksaksmagasin.

— Det är oss icke unnat att skåda in i någons hjärta för att se om där till äventyrs finnes någon trons gnista. Men, det är icke vi som dömer. En annan finnes som dömer. Det är till honom vi sätter vårt hopp.

Och Henrik grät. Han grät så han skakade över denna hjälplösa kyrka som inte ens har makt att rensa ut det värsta ogräset utan låter det välla ut, kväva varje spirande gräs-strå. I sin förtvivlan visste han att detta var

sanningen och med den insikten kom han småningom till ro. Det svarta spektaklet tonade bort och han började försiktigt lossa på snöret kring sitt blompaket. Tyst vecklade han upp pappret och vek utan att prassla ihop det och lade det på bänken bredvid sig. Rosen hade ännu inte hunnit böja sitt huvud, den skulle orka stå rak ännu en stund, ända till dess han som en av de sista skulle gå fram och försöka finna en plats för den, ganska nära Solveigs kind.

I den lilla församlingssalen var det ett dämpat sorl. Nästan alla platser vid borden var upptagna när Henrik steg in och försökte bana sig väg förbi dem som redan stod vid kransar och kakor. Tom vinkade honom till sitt bord men han skakade på huvudet och fortsatte längre in för han hade hunnit uppfatta att prästen redan satt där.

Det fanns en plats ledig bland människor som han inte kände och som tydligen inte heller var bekanta med varandra. Någon sökte i sin väska efter sackerintabletter. Mannen mitt emot honom sträckte på sig och satt och spanade, av den trevande handen i fickan att döma efter de första tecknen

på rök. En trave andliga sånger och psalmer trängdes på bordet tillsammans med socker och grädde. Det stilla sorlet steg, blev snabbare och här och var kunde man redan urskilja en enskild röst. Han kunde allt detta. Om en stund, mycket snart skulle glättigheten bryta fram och förvandla begravningsföljet till en stimmande skara där det var svårt att göra sig hörd. Till sin förvåning såg Henrik ganska många bekanta ansikten från sin församling. Paavo var också där. Han stod vid bordet och pratade med några unga människor. Deras blickar möttes. Paavo plirade med ögat, ett tecken på att han var på kommande.

Pastorn stod plötsligt vid Henriks bord. Ville tydligen visa att han hade känt igen en äldre kollega. Han hälsade kamratligt och stod och väntade ett ögonblick, som på beröm för den vackra jordfästningen, innan han böjde sig fram.

— Jag fick höra, sa han, att det var en troende flicka.

Henrik såg inte upp. Han sträckte ut sin hand efter en bit socker som han tog mellan sina läppar för att vara talförhindrad.

— Stämmer det?

Nu blev han tvungen att ta grädde också,

långsamt slå i några droppar i taget, syssla med det tillräckligt länge för att den andre skulle ge sig iväg. Och det gjorde han. Han ställde sig vid utgången, klappade i händerna och väntade på att oljudet skulle vika undan, att de sista resterna av spridda samtal skulle dö ut.

— Kära vänner, sa han. Det känns kanske förunderligt att sorgen som präglade oss alla nere i kyrkan så snabbt har vikit undan och att vi redan på mångas ansikten kan se ett leende skymta fram, men det är ju naturligt när vi tänker på att vi är församlade kring minnet av en trossyster, en syster i tron . . .

Det var för dåligt. Henrik reste sig för att inte behöva uthärda kollegans försök att sy en ny lapp på ett gammalt kläde. Man kan inte ens säga att han tog sig ut ur rummet på ett så litet uppseendeväckande sätt som möjligt även om det kanske inte var hans fel att några stolar skrapade till när folk försökte släppa fram honom.

Utanför huset stannade han upp ett tag för att knäppa om sig och stod just så länge att Paavo inte behövde ropa på honom eller skynda efter honom ned för backen.

— Det var trevligt att se dig, sa Paavo.

Henrik såg på sin finska arbetskamrat, en

som egentligen hade betett sig som en vän.

— Hej, svarade han. Jag såg dig därinne.

— Och nu springer du undan.

— Nej då, sa Henrik, jag är inte rädd för dig.

— Då kan du väl komma över nån kväll i veckan. Jag har ett brev till dig från biskopen. Och så kan vi ju tala om församlingen, se om du godkänner vad jag har gjort. Henrik lade armen om Paavo och förde honom tillbaka till dörren.

— Du kan gå in nu, sa han. Han tycks inte prata mera där inne. Och jag kommer i morgon.

Sedan gick han ner för backen medan tankarna dröjde kvar hos alla de unga människor som han hade sett.

Varifrån kom de och på vilket sätt hörde de samman med Solveig? Han tyckte sig se att kyrkdörren ännu var öppen och han ville gärna slå sig ner en stund i en bänk.

Kyrkan var tom. En kyrkvaktmästare hade just städat färdigt framme i koret och kom emot honom med en skyffel och en sopborste i handen. I den andra höll han några blad och litet bast. De möttes där gångarna skar varandra.

— Har pastorn glömt nånting, frågade vaktmästaren och fortsatte sin väg mot sakristian.

Henrik följde honom och steg in i det stora tysta rummet.

— Har ni möjligen, sa han, ett vitt papper, ett brevpapper?

Han slog sig ner vid skrivbordet utan att ta av sig överrocken, satt och väntade till dess ett papper lades framför honom. Någon hade redan öppnat kyrkohandboken vid nästa söndags texter. Quasimodogeniti.

Han skrev.

Vördade biskop.

Käre John.

Hänvisande till mitt föregående brev vill jag återkomma till ämnet. Det står nu helt klart för mig att det i vår kyrka inte finns någon gräns för hur dålig man får vara som präst. Av det kan man dra olika slutsatser. Jag skulle gärna vilja samtala med Dig om vilken som skulle vara den rätta i mitt fall. Den direkta orsaken till min bottenlösa insikt vill jag inte beröra.

Högaktningsfullt

Din tillgivne

Henrik.

När Henrik hade skrivit sitt brev och vikt det med rätta skarpa veck vände han på bladen i kyrkohandboken för att påminna sig den

text som det skulle predikas över. Det var den gamla berättelsen om den uppståndne som så många gånger frågade Petrus efter hans kärlek, om den var större än de andras. Henrik tyckte sig märka en viss försagdhet i Petrus jakande svar och en fullkomlig aningslöshet om vad Herren egentligen begärde av honom då han med sina ord omgav aposteln med en hel fårahjord som han skulle föda.

THE NEW YORK

LIBRARY

100 N. 4TH ST. NEW YORK, N. Y.

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

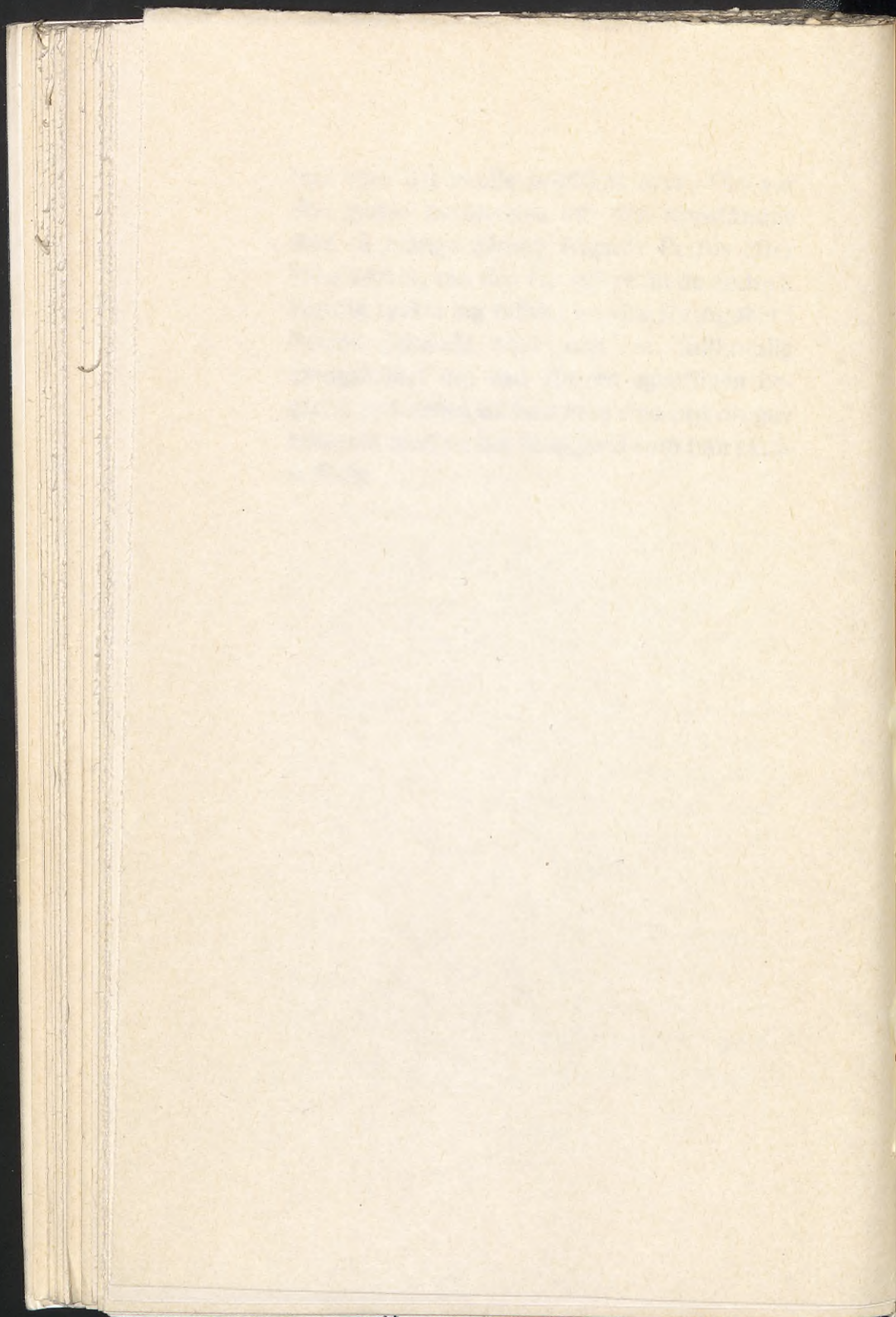
1926

1927

1928

1929

1930

Paul von Martens

Glädjen

»... man hade lust att jämföra v Martens med Hjalmar Söderberg då det är fråga om stilistik.»

Kalevi Granqvist

Vasabladet

»I själva verket är denna mycket skickligt komprimerade miniatyrroman en av 70-talets mest nyanserade skildringar av mannens medelålder och dess glädjeämnen.»

Kirsti Manninen

Helsingin Sanomat

Paul von Martens

Mannen som byggde en båt

»Mannen som byggde en båt är en enkel, antydande och djuptlodande liten roman som inte lämnar en i tvivel om att Paul von Martens är en författare med talang.»

Jan W. Dietrichson

Aftenposten, Oslo

Omslag av

Bo-Ruben Hedwall

ISBN 951-52-0685-5

